

ಹಾಲಿನ ತೆನೆ (ಒನಕೆವಾಡುಗಳ ಸಂಕಲನ)

ಕೃತಜ್ಞತೆಗಳು

“ಹಾಲಿನ ತೆನೆ” ಜಾನಪದ ತ್ರಿಪದಿಗಳ ಸಂಕಲನ: ಉತ್ತರ ಕನ್ನಡದ ಬತ್ತದ ಹಾಲಿನ ತೆನೆಗಳ ಗೊಂಚಲಿನ ಸಂಕಲನ.

ಇದನ್ನು ಪ್ರಕಟಣೆಗೆ ತೆಗೆದುಕೊಂಡಿರುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಕರ್ನಾಟಕ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯದ ಪ್ರಕಟಣ ಸಮಿತಿಯ ಸದಸ್ಯರಿಗೂ, ಜಾನಪದ ಸಂಗ್ರಹ ಪ್ರಕಟಣ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ವಿಶೇಷ ಅಸ್ಥೆಯನ್ನು ತೋರಿಸುತ್ತಿರುವ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯದ ಕನ್ನಡ ಅಧ್ಯಯನ ಪೀಠದ ಮುಖ್ಯಸ್ಥರಾಗಿರುವ ಶ್ರೀ (ಡಾ) ಎಂ. ಎಸ್. ಸುಂಕಾಪುರ ಅವರಿಗೂ ಸನ್ಮಾನ್ಯ ಕುಲಪತಿಗಳಾಗಿರುವ ಡಾ. ಆರ್. ಸಿ. ಹಿರೇಮಠ ಅವರಿಗೂ ಕುಲಸಚಿವ ಶ್ರೀ ಕೆ. ಪಿ. ಸುರೇಂದ್ರನಾಥ ಅವರಿಗೂ ಸಂಕಲನಕಾರನು ತುಂಬ ಕೃತಜ್ಞನಾಗಿದ್ದಾನೆ.

ಈ ಪುಸ್ತಕ ಪ್ರಕಟಣೆಯ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ವಿಶೇಷ ಆಸಕ್ತಿಯನ್ನು ತೋರಿರುವ ಪ್ರಕಟಣ ವಿಭಾಗದ ವರಿಷ್ಠರಾಗಿರುವ ಶ್ರೀಮಾನ್ ಚೆನ್ನವೀರ ಕಣವಿಯವರಿಗೂ ಉಪನಿರ್ದೇಶಕರಾಗಿರುವ ಶ್ರೀ ಎಸ್. ಬಿ. ನಾಯಕ ಅವರಿಗೂ ಸಂಪಾದಕನ ವಿಶೇಷ ವಂದನೆಗಳು ಸಲ್ಲುತ್ತವೆ.

ಕೊನೆಯದಾಗಿ, ಗ್ರಂಥವನ್ನು ಅಂದವಾಗಿ ಮುದ್ರಿಸಿದ ಆಕಳವಾಡಿ ಅಚ್ಚು ಕೂಟದ ಕೆಲಸಗಾರರಿಗೂ, ವ್ಯವಸ್ಥಾಪಕರಾಗಿರುವ ಶ್ರೀ ಎ. ಎಲ್. ಆಕಳವಾಡಿ ಅವರಿಗೂ ಅನಂತ ವಂದನೆಗಳು.

ಬತ್ತ ಕುಟ್ಟುವ ಕಾಯಕವು ಮರೆಯಾಗುತ್ತಿರುವ ಈ ಯಂತ್ರಯುಗದಲ್ಲಿ ಈ ಒನಕೆವಾಡುಗಳ ಕುರಿತು ಅಸ್ಥೆಯನ್ನು ಉಳಿಸಿಕೊಂಡಿರುವ ಓದುಗರಿಗೆ ಹಾಡು ಗಾತ್ರಿಯರ ಪರವಾಗಿಯೂ ವೈಯಕ್ತಿಕವಾಗಿಯೂ ಕೃತಜ್ಞತೆಗಳನ್ನು ಸಲ್ಲಿಸುತ್ತಿದ್ದೇನೆ.

ಎಲ್. ಆರ್. ಹೆಗಡೆ

೧೮-೦೬-೧೯೭೭.

ಪ್ರಸ್ತಾವನೆ

ಇದು ಈ ಸಂಗ್ರಾಹಕನ ಒನಕೆವಾಡುಗಳ ಮೂರನೆಯ ಸಂಕಲನ. ಉತ್ತರ ಕನ್ನಡದ ಜನಜೀವನ ಚಿತ್ರಣ ಒನಕೆವಾಡುಗಳಲ್ಲಿ ಕಾಣುವಷ್ಟು ಇತರ ಸಾಹಿತ್ಯ ಪ್ರಕಾರಗಳಲ್ಲಿ ಕಾಣುವುದಿಲ್ಲ. ಇವು ಹಳ್ಳಿಯ ಹೆಂಗಸರ ಭಾವಗೀತೆಗಳು. ಇಲ್ಲಿಯ ತ್ರಿಪದಿಗಳಲ್ಲಿ ಹಳ್ಳಿಯ ಜೀವನ ಜೋಕಾಲಿಯನ್ನು ಕಾಣಬಹುದು.

ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಹೆಂಗಸರೇ ಭತ್ತ ಕುಟ್ಟುವುದಾದರೂ ಹಿಂದಿನ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಗಂಡಸರೂ ಸಹ ಭತ್ತ ಕುಟ್ಟುವಲ್ಲಿ ಹೆಂಗಸರಿಗೆ ನೆರವಾಗುತ್ತಿದ್ದರೆಂದು ಕಾಣುತ್ತದೆ. ಇದಕ್ಕೆ ಮದುವೆಯಲ್ಲಿ ವಧೂವರರು ಕೂಡಿಯೇ ಭತ್ತ ಕುಟ್ಟುವ ಪದ್ಧತಿಯಿದ್ದು ಆಧಾರವಾಗಿದೆ. ಇಂಥ ಹಾಡುಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದನ್ನು ಈ ಸಂಗ್ರಾಹಕನ “ಸುವ್ವೀ ಸುವ್ವೀ ಸುವ್ವಾಲೆ” ಎಂಬ ಸಂಕಲನದಲ್ಲಿ ನೋಡಬಹುದು. ಅಲ್ಲಿ ಅಣ್ಣ ತಂಗಿಯರಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಕಥೆಯೊಂದಿದೆ.

ಇಲ್ಲಿ “ಮದುವೆಯ ಮುಹೂರ್ತದ ಭತ್ತ ಮೆರಿಯುವ ಹಾಡು” ಬಂದಿದೆ. ಇಲ್ಲಿ ಮದುವೆಯ ಸಿದ್ಧತೆಯಲ್ಲಿ ಭತ್ತ ಕುಟ್ಟಿ ಅಕ್ಕಿಯನ್ನು ಮಾಡುವ ಕೆಲಸದಲ್ಲಿ ಹೆಂಗಸರು ತೊಡಗಿದುದರ ವರ್ಣನೆಯಿದೆ. ಇದು ಮದುವೆಯ ಹಾಡುಗಳಲ್ಲಿ ಸೇರುವುದಾದರೂ ಭತ್ತ ಕುಟ್ಟುವಾಗಲೇ ಹೇಳುವುದರ ಮೂಲಕ ಭತ್ತ ಕುಟ್ಟುವ ಹಾಡುಗಳ ಸಾಲಿನಲ್ಲಿಯೂ ಸೇರುವಂಥದು.

ಈ ಹಾಡು ಗಣಪತಿಯ ಸ್ತುತಿಯಿಂದ ಪ್ರಾರಂಭವಾಗುವುದರಿಂದ ಮದುವೆಯನ್ನು ನಿಶ್ಚಯಿಸಿದ ದಿನವೇ ಭತ್ತ ಕುಟ್ಟುವ ಸಂಪ್ರದಾಯವಿತ್ತೆಂದೂ ಆಗ ಈ ಕಾರ್ಯದ ತಯಾರಿಯ ಕೆಲಸ ಮಾಡುತ್ತ ಈ ಹಾಡನ್ನು ಹೇಳಿ ಭತ್ತ ಕುಟ್ಟುತ್ತಿದ್ದರೆಂದೂ ಹೇಳಬಹುದು.

ಮನೆಯ ನೆಲ-ಗೋಡೆಗಳಿಗೆ ಹಲಿ (ಚಿತ್ರ) ಬರೆಯುವ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮದಲ್ಲಿ ಚಿತ್ರಾಂಬರ ಕದುರು (ಕದಿರು) ಮತ್ತು ಸೂರ್ಯನ ಕದಿರು ಬರೆಯುವರೆಂದು ಹಾಡಿನಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದೆ. ಇಲ್ಲಿ ಬಳಸುವ ಒನಿಕೆ ಚಂದನದ ಒನಿಕೆ. ಅದಕ್ಕೆ ಶೃಂಗಾರವಾಗಿ ಕಾಣಲು ಮುತ್ತಿನ ಪಂತಿಯನ್ನು ಇಟ್ಟು ಉಪಯೋಗಿಸುವರೆಂಬ ಬಣ್ಣನೆಯಲ್ಲಿ ಹಳ್ಳಿಯ ಹೆಂಗಳೆಯರ ಸೌಂದರ್ಯ ದೃಷ್ಟಿಯನ್ನು ಕಾಣಬಹುದು. ಹೀಗೆಯೇ ನೆರೆಮನೆಯ ಅಕ್ಕ- ತಂಗಿಯರನ್ನು ಕರೆವಾಗ “ಗಂಧದ ಬಗತಲೆ (ಬೈತಲೆಯ) ಗಮನೆ (ಸುವಾಸಿನಿ) ಯರೇ” ಎಂಬ ಮಾತಿನಲ್ಲಿಯೂ ಕಾಣಬಹುದು.

ಭತ್ತ ಕುಟ್ಟಿದ ಒನಿಕೆ ಅಂಥಿಂಥದಾಗಿರಬಾರದು. ಪಾಂಡವರು ಮತ್ತು ಕೌರವರು ಕೆತ್ತಿದ ಒನಿಕೆ. ಅಂಥ ಒನಿಕೆಯಾದರೆ ಚೆಂಡಾಡಿದಂತೆ “ನಾನು ಭತ್ತವನ್ನು ಮೆರೆಯುತ್ತೇನೆ” ಎಂದು ಒಬ್ಬಳು ಹೇಳಿದ್ದಾಳೆ.

ಒಬ್ಬಳೇ ಭತ್ತ ಮೆರಿಯುವಲ್ಲಿ ಸೊಗಸಿಲ್ಲ. ಹಳ್ಳಿಗರಿಗೆ ಜನರ ಗುಂಪಿನಲ್ಲಿ ಕೆಲಸ ಮಾಡುವುದೇ ಆನಂದದ ವಿಷಯ. ಹದಿನಾರು ಜನ ಒನಿಕೆಗಳನ್ನು ಹಿಡಿದು ಭತ್ತ ಕುಟ್ಟುವುದೇ ಅವರಿಗೆ ಉತ್ಸಾಹಕರ. “ಗೋಕುಲದಲ್ಲಿರುವ (ಹದಿನಾರು) ಗಿಳಿಗಳು ನಾವು. ಚೆಲ್ಲಾಡಿ ಭತ್ತ ಮೆರೆಯೋಣ” ಎಂದು ಒಬ್ಬಳು ಹಾರೈಸಿದ್ದಾಳೆ. ಹಸಿರು ಸೀರೆಯುಟ್ಟುಕೊಂಡು ಪರಸ್ಪರ ಗಿಳಿಗಳಂತೆ ಮಾತಾಡುತ್ತಾ. ಹಾಡುತ್ತ ಮೆರಿವುದರಲ್ಲಿರುವ ಸೊಗಸು ಗುಮ್ಮಕ್ಕಿ (ಗೂಗಿ) ಯಂತೆ ಒಬ್ಬಳೇ ಸುಮ್ಮನೆ ಮೆರಿವುದರಲ್ಲಿಲ್ಲ.

ಮನದಲ್ಲಿ ಬಹಳ ಸಿರವಂತರಾದರೂ ಹಳ್ಳಿಯ ಒಕ್ಕಲಿಗರು ಬಡವರೇ. ತೆಳ್ಳನ್ನ ಗಂಜಿಯೂಟವನ್ನು ಉಂಡು, ಭತ್ತ ಕುಟ್ಟುವ ಶ್ರಮದ ಕೆಲಸದಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿದಾಗ ಇಡೀ ದಿನದ ಆ ಕೆಲಸದಲ್ಲಿ ಹೊಟ್ಟೆ ಹಸಿಯದೆ ಇರುತ್ತದೆಯೇ? ಆದರೆ ಆ ಗರತಿ ಹಸಿವಾದರೆ ತಣ್ಣೀರನ್ನು ಕುಡಿದು, ಯಂತ್ರದಂಥ (ಜಂತನು) ಒನಿಕೆಯನ್ನು ಹಿಡಿದು ತಾಯವ್ವಿಯ ಮೊಲೆ ಹಾಲನ್ನು ಕುಡಿದ ಬಾಲ್ಯದ ಸುಖದ ದಿನಗಳನ್ನು ನೆನೆಯುವೆನೆಂದು ಭಾವಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಹೇಳುತ್ತಾಳೆ.

ಭತ್ತದ ಕಳ (ಕಣ)ದ ಸುತ್ತಲು, ಎತ್ತು ಬಂದು ಭತ್ತವನ್ನು ಮೆಟ್ಟಬಾರದೆಂದು ಸಂಪಿಗೆಗಿಡಗಳ ಸಸಿಗಳನ್ನು ಸುತ್ತಲೂ ನೆಟ್ಟರಂತೆ. ಇಲ್ಲಿ ಸಂಪಿಗೆ ಗಿಡ ದೊಡ್ಡದಾಗಿ ಹೂಗಳನ್ನು ಬಿಡಬಹುದು, ಅವನ್ನು ಮುಡಿಯಬಹುದೆಂಬ ಆಸೆಯಿಂದ ನೆಟ್ಟಿರಬಹುದು. ಆದರೆ ಸಸಿಗಳಿಂದ ಎತ್ತುಗಳಿಗೆ ತಡೆಕಟ್ಟಲಾದೀತೇ? ಅವರ ಮನೆಯವರ ಅಚ್ಚು ಮೆಚ್ಚಿನ ಹಂಡೆತ್ತು (ಬಿಳಿ ಬಣ್ಣದ ವರ್ತುಲಗಳು ಮೈಮೇಲಿರುವ ಎತ್ತು) ಬಂದು ಅಂಗಳದಲ್ಲಿ ಹರವಿದ ಭತ್ತವನ್ನು ತಿಂದಿತು. ದೊಡ್ಡದಾದ ಮೇಲೆ ಬೇಲಿಯ ಆಧಾರವಾಗುವುದಾದರೂ ಸಸಿಗಳ ಪ್ರಯೋಜನ ಆ ಕಾರಣದಿಂದ ಇಲ್ಲ. ಇಲ್ಲಿ ಸಂಪಿಗೆ ಗಿಡಗಳು ದೊಡ್ಡವಾಗಿ ಹೂ ಬಿಟ್ಟು ಮುಡಿಯಲು ಅನುಕೂಲ ಮಾಡುವದರೊಂದಿಗೆ ದೊಡ್ಡವಾದ ಮೇಲೆ ಬೇಲಿಯಂತೆ ಉಪಯೋಗವಾಗಲೂ ಬಹುದಾಗಿತ್ತು. ಆದರೆ ಅಷ್ಟರ ತನಕ ಸಂಪಿಗೆ ಸಸಿಗಳಿಗೂ ಬೇರೆ ಬೇಲಿಯ ರಕ್ಷಣೆ ಬೇಕಾಗಿತ್ತು. ಯಶಸ್ಸು ಬರಬೇಕಾದರೆ ವ್ಯವಹಾರಜ್ಞಾನವೂ ಅವಶ್ಯವಾಗಿದೆ.

ಹೆಣ್ಣು ಮಕ್ಕಳ ಮದುವೆ ಬಹಳ ಚಿಕ್ಕ ವಯಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಆಗುತ್ತಿದ್ದುದರಿಂದ ಮದುವೆಯಾದ ಹುಡುಗಿಯರೇ ತಮ್ಮ ಅನುಭವಗಳನ್ನು ಹಾಡಿನ ರೂಪದಲ್ಲಿ ಹೇಳುವುದನ್ನು ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಕಾಣಬಹುದು. ಆದರೂ ಮದುವೆಯಾಗದ ಹುಡುಗಿಯರ ಹಾಡುಗಳೂ ಇಲ್ಲಿರುತ್ತವೆ.

ಹೆಣ್ಣು ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಹೂಗಳೆಂದರೆ ಜೀವ. ಒಬ್ಬಳು “ತನ್ನ ತಂದೆಯ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ನೆಲವೆಲ್ಲ ಸಂಪಿಗೆ ಗಿಡಗಳಿಂದ ಆವೃತವಾಗಿದೆ. ಅದರಿಂದ ತಂದೆಯ ಮನೆಯ ಪಟ್ಟಣ (ವೈಭವ) ಬಿಟ್ಟು ನಾನು ಉಳಿಯಲಾರನು.” ಎಂದು ಹೇಳುತ್ತಾಳೆ. ಆದರೆ ತಂದೆ ತಾಯಿ-ಅಣ್ಣ-ತಮ್ಮ ಎಷ್ಟು ಪ್ರೀತಿವಂತರಾದರೂ ಹೆಚ್ಚು ದಿನ ತಂದೆಯ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಉಳಿದರೆ ಹಗುರವಾದ ಅನುಭವ ಅವಳಿಗೆ ಬರುತ್ತದೆ. ತಿಂಗಳಿಗಿಂತ ಹೆಚ್ಚು ಉಳಿದರೆ ಹಂಗಿಸಿ ತಿಳಿಯನ್ನು ಹೊಯ್ಯುತ್ತಾರೆ ಎಂದು ಅವಳು ಹೇಳುವುದು ಇತರ ಹೆಣ್ಣು ಮಕ್ಕಳ ಅನುಭವದ ಹಾಡುಗಳಲ್ಲಿ ಬೇರೆ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಿ ಪಡೆದಿರುತ್ತದೆ. “ಗಂಜಿಯ ಕುಡಿದರೂ ಗಂಡನ ಮನಿ ಲೇಸ” ಎಂದು ಗರತಿಯ ಹಾಡಿನ ಗರತಿ ಹಾಡಿದ್ದಾಳೆ.

ಆದರೆ ತಂದೆಯ ಮನೆಗೆ ಹೋಗದೆ ಬಹಳ ದಿನವಾದರೆ ಹೆಣ್ಣು ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ತುಂಬಾ ಬೇಸರ ಬರುತ್ತದೆ. ಅತ್ತೆಯ ಅಂಕೆಯಲ್ಲಿ ಗಂಡನ ಅಂಕೆಯಲ್ಲಿದ್ದು ತಂದೆಯ ಮನೆಯ ಕರೆ ಬಂದಾಗ ಹೋಗಲಾಗದಿದ್ದರೆ ಕನ್ನ ಕೊಯ್ಯದರೂ ರಾತ್ರಿಯಲ್ಲಿ ಕಳ್ಳತನದಿಂದ ಮನೆಯವರಿಗೆ ತಿಳಿಯದಂತೆ ತೌರಿಗೆ ಹೋಗುವ ಬಯಕೆಯನ್ನು ಶೇವಿಗೆ ಪಾಯಸ ಉಣ್ಣಲು ಅಕ್ಕನನ್ನು ಕರೆಯ ಬಂದ ತಮ್ಮನ ಹತ್ತರ ಗುಟ್ಟಾಗಿ ಹೇಳಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾಳೆ ಆ ಅಕ್ಕ.

ಇನ್ನೊಬ್ಬಳು ಅಪ್ಪನ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಪಾಯಸ ಎಂದು ಕೇಳಿ, ಏಳು ಹೊಳೆ ದಾಟಿ ಅಪ್ಪನ ಮನೆಗೆ ಪಾಯಸ ಉಣ್ಣಲು ಬಂದೆನೆಂದು ಹೇಳುತ್ತಾಳೆ. ಇವಳಿಗೆ ಗಂಡನ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಪಾಯಸ ಅಪರೂಪವಂತೆ. ಅಪರೂಪವಾಗದಿದ್ದರೂ ಹೆಣ್ಣು ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ತಂದೆಯ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚು ಕೆಲಸ ಮಾಡದೆ, ಹಿಂದಿನ ಮಧುರಸ್ಮೃತಿಗಳನ್ನು ಮೆಲಕುತ್ತ ಪಾಯಸ ಉಣ್ಣುವುದು ಹೆಚ್ಚು ರುಚಿಕರವಾಗುತ್ತದೆ.

ಹೆಣ್ಣು ಮಕ್ಕಳು ಹೆಚ್ಚಾಗಿರುವವರಿಗೆ ಅಳಿಯಂದಿರೂ ಹೆಚ್ಚು. ಒಬ್ಬಳು ತನ್ನ ಅಪ್ಪನ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಹೆಣ್ಣು ಮಕ್ಕಳೂ ಅಳಿಯಂದಿರೂ ಸೇರಿ ಆಗುವ ಗದ್ದಲವನ್ನು ಎಲೆ-ಅಡಿಕೆ ಇಟ್ಟುಕೊಂಡು ಮಾರುವಾಗಿನ ಗದ್ದಲಕ್ಕೆ ಸರಿಮಾಡಿ ಹೇಳಿದ್ದಾಳೆ. ಇಷ್ಟೆಲ್ಲಾ ಜನರಿಗೆ ವೀಳ್ಯದೆಲೆ-ಅಡಿಕೆ ಅಗಿದು ಉಗುಳಲು ತಂದು ಹಾಕಿದ ಎಲೆ-ಅಡಿಕೆ ರಾಶಿ ಸಂತೆಯ ನೆನಪನ್ನು ಸಹಜವಾಗಿ ತಂದು ಕೊಡುತ್ತದೆ.

ತಾಯಿಗೆ ತನ್ನ ಮಕ್ಕಳ ಮೇಲೆ ಇರುವ ವಾತ್ಸಲ್ಯವನ್ನು ಹೆಣ್ಣು ಮಕ್ಕಳು ಚೆನ್ನಾಗಿ ವರ್ಣಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಒಬ್ಬಳ ತಾಯಿ ಕೈಬೀಸಿ ನಡೆದರೆ ಅಗ್ರಹಾರ ಊರಿನ ಜಾತ್ರೆಯಲ್ಲಿ ತೇರನ್ನು ಎಳೆದ ಹಾಗೆ ಅವಳ ತಾಯಿ ನಡೆವ ಚಂದ ಕಾಣುತ್ತದೆ. ಹೊನ್ನಾವರ ತಾಲೂಕಿನ ಅಗ್ರಹಾರದ ಗಣಪತಿ ದೇವಾಲಯದ ತೇರು ಗೋಕರ್ಣ, ಮಂಜುಗುಣಿ ಇತ್ಯಾದಿ ಕಡೆಗಿನ ತೇರುಗಳಷ್ಟು ದೊಡ್ಡದಲ್ಲ ಅದರಿಂದ ಗಿಡ್ಡಿಯಾದ ತಾಯಿಯನ್ನು ಆ ತೇರಿಗೆ ಹೋಲಿಸಿರಬೇಕು ಕೈಬೀಸಿ ನಡೆವಾಗ ಆ ಎರಡೂ ಕೈಗಳು ತೇರಿನ ಎಳೆವ ಎರಡು ಹಗ್ಗಗಳ ನೆನಪನ್ನು ತರುತ್ತವೆ.

ತಂದೆ-ತಾಯಿ-ಮಕ್ಕಳ ವಾತ್ಸಲ್ಯವನ್ನು ನಮ್ಮ ಹೆಣ್ಣು ಮಕ್ಕಳು ಬಹಳ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಹಾಡುಗಳಲ್ಲಿ ವರ್ಣಿಸಿದ್ದಾರೆ. ತಾಯಿಯಿದ್ದರೆ ತವರುಮನೆ ಎಂಬ ಮಾತು ಗಾದೆಮಾತಿನಂತಾಗಿದೆ. “ತಾಯಿಯಿಲ್ಲದ ತವರುಮನೆಗಿಂತ ಅಡವಿಯ ವಸ್ತಿಯೇ ಮೇಲು” ಎಂದು ಹೇಳುವ ಹೆಣ್ಣುಮಕ್ಕಳ ತಂದೆ, ಬೇರೆ ಹೆಂಡತಿಯನ್ನು ಮದುವೆಯಾಗಿದ್ದಿರಬೇಕು, ಇಲ್ಲವೆ ಅಣ್ಣನ ಹೆಂಡತಿಯ ದರಬಾರ ಜೋರಾಗಿದ್ದಿರಬೇಕು. “ಅಕ್ಕ ಇದ್ದಿ ಭಾವಾ, ರೊಕ್ಕ ಇದ್ರೆ ಪೇಟೆ” ಎಂಬುದೂ ಒಂದು ಗಾದೆಮಾತಿನಂತಿದೆ.

ತವರ ಮನೆಯ, ಅದರಲ್ಲಿಯೂ ತಾಯಿಯ ಮೇಲಿನ ಅಭಿಮಾನ ಸ್ವಾಭಿಮಾನಿಗಳಾದ ಹೆಣ್ಣು ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ವಿಶೇಷವಾಗಿರುತ್ತದೆ. “ಅತ್ತೆ ಬಯ್ಯರೆ ಹೆತ್ತಮ್ಮ ಬಯ್ಯಂತೆ” ಎಂದು ತಿಳಿ ಎಂಬುದು ಬೇರೆ ಸಂಗ್ರಹದಲ್ಲಿದೆ. ಇಲ್ಲಿ “ಅತ್ತೆ ಬಯ್ಯರೆ ಹಿತ್ತಿಲಿಗೆ ಹೋಗಿ ಮರುಗಬೇಡ; ಅವಳಿಗೆ ಎದಿರಾಡಬೇಡ; ಹೆತ್ತಮ್ಮನಿಗೆ ಹೆಸರನ್ನು ತರಬೇಡ” ಎಂದ ತಾಯಿಯ ಉಪದೇಶವಿರುತ್ತದೆ. ಇನ್ನೊಬ್ಬ ಹೆಣ್ಣು ಮಗಳ ತಾಯಿ ಬಹಳ ಗಟ್ಟಿಗಿತ್ತಿಯಾಗಿದ್ದಿರಬೇಕು. ಅವಳು “ಆಕಾಶವೇ ಕಡಿದುಕೊಂಡು ಬಿದ್ದರೂ ಆಕೆಗೆ (ಅತ್ತಿಗೆಗೆ? ಅಥವಾ ಭಾವನ ಹೆಂಡತಿಗೆ?) ಅಂಜುವವಳಲ್ಲ; “ಅಂಜಿದರೆ ನನ್ನ ಅಮ್ಮನ ಮಗಳಲ್ಲ” ಎನ್ನುತ್ತಾಳೆ. ತನ್ನ ತಾಯಿಗೆ ಬಯ್ಯುವವನನ್ನು ನಾಯಿಯ ಜನ್ಮದವನೆಂದು ಬಯ್ಯಲು ಹಿಂಜರಿಯುವದಿಲ್ಲ.

ಒಬ್ಬಳ ತಂದೆಗೆ ಎಷ್ಟತ್ತೇಳು ವರ್ಷ ವಯಸ್ಸು ಹಾಲು ಹೊಯ್ದು ಮರವೆಂದು ಬಣ್ಣಿಸಿ. ಮರಕ್ಕೆ ಚಿತ್ರ ಬರೆದಂತೆ ಅವನಿಗೆ ಕೂದಲು ಗಡ್ಡ ಮೀಸೆಯೆಲ್ಲಾ ಹಣ್ಣಾದರೂ (?) ಅವನ ಆಯುಷ್ಯವನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸಬೇಕೆಂದು ದೇವರನ್ನು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸುತ್ತಾಳೆ. ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಮುದುಕರು “ವಡೆಮರ” ಎಂದು ಗಣಿಸಲ್ಪಡುತ್ತಾರೆ. ಅಂದರೆ ಅವರು ಬಿದ್ದು ಹೋದರೆ (ಸತ್ತರೆ) ಅವರ ಹೆಸರಿನಲ್ಲಿ ವಡೆ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ತಿನ್ನಬಹುದೆಂಬುದೇ ಇದಕ್ಕೆ ಕಾರಣ. ಉದ್ದಿನ ವಡೆ ಶ್ರಾದ್ಧದಲ್ಲಿ ಹಳೆಯರ ದಿನಗಳಲ್ಲಿ ಅವಶ್ಯವಾದ ಕಜ್ಜಾಯ ಉಣ್ಣುವ ಸಂಧಿ ದೊರೆಯುವದಾದರೂ ಇಲ್ಲಿ ಮಗಳಿಗೆ ತನಗೆ ಹಾಲು ಹೊಯ್ದು ಮರ ಬಹಳ ಕಾಲ ಬೀಳದೆ ಬದುಕಲಿ ಎಂದು ಅನಿಸುವದು ತಂದೆಯ ವಾತ್ಸಲ್ಯದ ಸುಂದರ ಚಿತ್ರವಾಗಿದೆ.

ತವರಿನ ಬಳಗ ಹೆಚ್ಚಲಿ ಎಂದು ಮಗಳ ಹಾರೈಕೆ. ತಾಯಿಯ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಕಳಸ ಹಿಡಿಯುವಲ್ಲಿ ಮಂಗಳ ಕಾರ್ಯಗಳಾಗಲು, ಮುತ್ತೈದೆಯರು ಹೆಚ್ಚಾಗಲಿ ಎಂದು ಹೆಣ್ಣುಮಗಳು ಹಾರೈಸಿದ್ದಾಳೆ. ಆದರೆ, ಎಲ್ಲಾ ಬಳಗದವರಿಗೂ ಅವಳ ಕುರಿತು ಅಕ್ಕರೆಯಿರುವುದಿಲ್ಲ. ಆಗ ಮಗಳು ತಾಯಿಯ ಹತ್ತರ ಶೋಕಿಸುತ್ತಾಳೆ. “ಕಂಚೆಗೆ ಕಾಯಿ ಬಂದಿ (ಭಾರ): ನಿಂಬೆಗೆ ಎಲೆ ಬಂದಿ, ನಾನು ನಿನ್ನ ಬಳಗಕ್ಕೆ ಬಂದಿ” ಎಂದು ದುಃಖ ಮಾಡುತ್ತಾಳೆ. ಬಳಗವನ್ನು ನೆನೆದರೆ ಕಣ್ಣೀರು ಬರುತ್ತದೆ. ಆ ಕಣ್ಣೀರು ಗೌರಿದೇವಿಯೆಂಬ ಕೆರೆ ತುಂಬುವಷ್ಟು ಬರುತ್ತದೆ. “ಅದರಲ್ಲಿ ತುಂಬೆಯ ಹೋ ತೇಲಾಡಿ ಬಳಿದು ಬಂದಿತು” ಎಂದು ತನ್ನ ದುಃಖವನ್ನು ಬಣ್ಣಿಸುತ್ತಾಳೆ.

ಅಣ್ಣ - ತಮ್ಮಂದಿರ ಕುರಿತಾದ ಹಲವಾರು ಹಾಡುಗಳು ಈ ಸಂಗ್ರಹದಲ್ಲಿವೆ. ಅಣ್ಣ- ತಮ್ಮಂದಿರು ಬಾಳಿದ್ದರೆ ತನ್ನ ತೌರುಮನೆ ಎಂಬ ತಿಳಿವಳಿಕೆ ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಹೆಣ್ಣುಮಕ್ಕಳಿಗುಂಟು.

ಅಣ್ಣ - ತಮ್ಮಂದಿರ ಚೆಲುವಿಕೆಯನ್ನೂ ರೀವಿಯನ್ನೂ ಬಣ್ಣನೆ ಮಾಡುವ ಪ್ರವೃತ್ತಿ ಬಹಳ ಕಾಣುತ್ತದೆ. ಅರಸನ ಪ್ರಧಾನಿಯಾದ ಅಣ್ಣನನ್ನು ಒಬ್ಬಳು ಕನಸಿನಲ್ಲಿ ಕಾಣುತ್ತಾಳೆ. ಅವನು ಮಲ್ಲಿಗೆಯನ್ನು ಮುಡಿವ ಭೋಗಿ. ಸಾವಿರ ಕುದುರೆಗಳ ಸರದಾರ ಅವನು ಕಾಸೆಯ ನಡುಕಟ್ಟು ಬಿಗಿದು ಕುದುರೆಯೇರಿ ಬರುತ್ತಾನೆ. ಅವನು ಚೆಂಡನ್ನು ಆಡಲಿಕ್ಕೆ ಕುದುರೆಯೇರಿ ಹೋಗುವಾಗಲೂ ಅವನ ತೋಳಿಗೆ ಚಂದ್ರಾಣಿ ಬಿಲ್ಲು (ಸಂಗಾಣಿ= ಬತ್ತಳಿಕೆ) ಇರುತ್ತದೆ. ಅವನ ತೋಳು ಸಂಗ್ರಾಮದ ತೋಳು. ಉಪಕಾರಿಯಾದ ಅಣ್ಣ ಸತ್ತಿಗೆಯಿಲ್ಲದೆ ತಿರುಗುವವನಲ್ಲ. ಇಲ್ಲದೆ ಒರಗುವವನಲ್ಲ! ಅವನಿಗೆ ಜಳಕಕ್ಕೆ ಯಾಲಕ್ಕಿ ಹಾಕಿ ಪರಿಮಳಿತವಾದ ದ್ರೌಪದಿ (ಹೆಂಡತಿ) ನೀರೇ ಬೇಕು. ಅವನು ಸಭೆಯಲ್ಲಿ ಮಾತಾಡಿದರೆ ಅವನ ಬಾಯಿಂದ ಮತ್ತು ಸುರಿದಂತೆ. ಅವನ ಮಾತು ಅಷ್ಟು ಸುಂದರವಾಗಿರುತ್ತದೆ.

ತನ್ನ ತಂದೆಗೆ ಅಂಬು- ಬಿಲ್ಲು ಹಿಡಿದ (ಶೂರನಾದ) ಮಗ ಬೇಕು ಎಂಬುದೇ ಅವಳ ಹಾರೈಕೆ. ದೊಡ್ಡ ಅಕ್ಕ ಬರುವಾಗ ದೊಡ್ಡ ಗುಡ್ಡದ ಮೇಲೆ ಮೊಗಲರು ತಡೆದಾಗ ಅಣ್ಣಂದಿರು ಕತ್ತಿಯ ಮೇಲೆ ಹೋಗಿ ಅಕ್ಕನನ್ನು ಕರೆತರುತ್ತಾರೆ. ಇದು ನೂರಾರು ವರ್ಷಗಳ ಹಿಂದಿನ ಅರಾಜಕತೆಯ ಕಾಲದ ತ್ರಿಪದಿಯಾಗಿದ್ದಿರಬೇಕು.

ಆದರೆ ಒಬ್ಬಳ ಅಣ್ಣ ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ಕತ್ತಿಯನ್ನು ಉಪಯೋಗಿಸುವವನಲ್ಲ. ಅವನ ಕತ್ತಿ ತೆಂಗಿನ ಸುಳಿಯ ಮೇಲೆ ಆಡಿ ಬರುತ್ತದೆ ಎಂದಿರುವಲ್ಲಿ ತೆಂಗಿನ ಗೊನೆ ಕೊಯ್ದು, ಅದರ ಹೆಂಡವನ್ನು ತೆಗೆವ ಕಸಬು ಅಣ್ಣನದು ಎಂದು ಅವಳು ತಿಳಿಸಿದ್ದಾಳೆ. ತೆಂಗಿನ ಗೊನೆ ಹೆಂಡ ತೆಗೆವ ಕಸಬಿನಲ್ಲಿ ನಾಮಧಾರಿಗಳು ಪಳಗಿದವರಾಗಿದ್ದರು.

ತಮ್ಮನ ಕುರಿತಾದ ತ್ರಿಪದಿಗಳಲ್ಲಿ ಅಕ್ಕ ತನ್ನ ಕಿರಿಯ ತಮ್ಮನನ್ನು ಬಹಳ ಸುಂದರವಾಗಿ ವರ್ಣಿಸುತ್ತಾಳೆ. ತಮ್ಮನಿಗೆ ಮೀಸೆ ಬಂತು; ಅವನು ಪ್ರಾಯದ ಸೊಬಗನ್ನು ಪಡೆದ ಎಂದು ತೌರಿನಲ್ಲಿ ಸಂಭ್ರಮವಂತೆ. ಕೊಂಬಿಲ್ಲದಾನೆಗೆ ಕೊಂಬು ಬಂತು ಎಂದು ಅವನ ಮೀಸೆ ಒಡದುಬಂದುದನ್ನು ಬಣ್ಣಿಸುವ ರೀತಿ ನೂತನವಾಗಿದೆ. ಆದರೆ ಈ ಕೊಂಬುಗಳು ಆನೆಯ ಕೋಂಬುಗಳಂತೆ ಬಿಳಿಯವಲ್ಲ. ಕರಿದು ! ಇದೇ ವ್ಯತ್ಯಾಸ.

ಹುಲಿಯನ್ನು ಹೊಡೆಯಲು ರಂಜಕ (ಕೋವಿಮದ್ದು) ಬರುಡೆಯನ್ನು ಹಿಡಿದು ಹೊರಟ ತಮ್ಮ ಮೂರು ಈಡು (ಕೋವಿಗುಂಡು ಹೊಡೆವುದು) ಗಳಿಗೆ ಮೂರು ಹುಲಿ ಹೊಡೆದನೆಂದು ತಂಗಿ ಆರತಿ ಬೆಳಗಿದಳು. “ಹುಲಿ ಹೊಡೆದಾಗಿನ ಹಾವು (ದೃಷ್ಟಿಯ ಹಾವು?) ತೊಲಗಲಿ” ಎಂದು. ಮುಡಿಯಾಳದ ಜಲ್ಲಿಯನ್ನು ಮುಡಿದು ಬರುವ ತಮ್ಮನ ಸೊಬಗನ್ನು ನೋಡಿ ಜಡೆಯ ಸೂಳೆಯರು ಕೈತಡೆದರಂತೆ !!

ಹೆಣ್ಣುಮಕ್ಕಳನ್ನು ಬಡವರ ಮನೆಗೆ ಕೊಡುವುದರಿಂದ ಅನೇಕ ತರದ ಕಷ್ಟಗಳನ್ನು ಅವರು ಸೋಸಬೇಕಾಗಿ ಬರುತ್ತದೆ. ತಂದೆಯ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಸಿರಿವಂತರರಾಗಿದ್ದರಂತೂ ಗಂಡನ ಮನೆಯ ಬಡತನ ಮತ್ತಿಷ್ಟು ತಾಪದಾಯಕವಾಗುತ್ತದೆ. ಒಬ್ಬಳು “ಅಣ್ಣ ತಮ್ಮ” ಎಂಬ ಭಾಗದಲ್ಲಿ “ಹೊನ್ನ ಕೇದಿಗೆಯನ್ನು ಕೆನ್ನೆಗೆ ಮುಡಿದು ಕೊಂಡು ಅಣ್ಣಂದಿರ ನಡುವೆ ಓಡಿಯಾಡಿಕೊಂಡು ಇರುತ್ತಿದ್ದೆನು; ಅಣ್ಣನು ಈ ಊರ ಜನರು (ತನ್ನ) ಗಂಡನ ಮನೆಯ ಕುರಿತು ಮಾಡಿದ ಬಣ್ಣನೆಗೆ ಮರುಳಾಗಿ ತನ್ನನ್ನು ಈ ಮನೆಗೆ ಕೊಟ್ಟ” ಎಂದು ದುಃಖಿಸಿದ್ದಾಳೆ. ಅಣ್ಣನು ಮದುವೆ ಮಾಡಿ ಕೊಡುವಾಗ ಚಿನ್ನವನ್ನು ತುಂಬಿಯ ಹೊಗಳ ಹಾಗೆ ತುಂಬಿಯೇ ಮದುವೆ ಮಾಡಿ ಕೊಟ್ಟಿದ್ದನು. ಆಮೇಲೆ ಅವರಿಗೆ ಬಡತನ ಬಂದಿರಬೇಕು. ಕೊಟ್ಟಿದ್ದು, ಕೊಂಡಿದ್ದು ಎಲ್ಲಿಯ ವರೆಗೆ ಬರುತ್ತದೆ?” ಎನ್ನುವ ಮಾತು ವಾಡಿಕೆಯಲ್ಲಿದೆ.

“ಬಡವರ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಕೊಡಪಾನ (ತಾಮ್ರದ ಬಿಂದಿಗೆ) ರಂಧ್ರಮಯವಾದದ್ದು. ಆದರೂ ಹಾಗೆಂದು ಕೊಟ್ಟಿಗೆಗೆ ಹೋಗಿ ಮರುಗಬೇಡ. ಗಂಡನ ಮನೆಕೆಲಸವನ್ನು ಕಂಡ ಹಾಗೆಯೇ ಗೆಯ್ಯಬೇಕು. ಗುಂಡುಗಲ್ಲಿನ ಹಾಗೆ ಇದ್ದು (ಚಿಂತೆಯಲ್ಲಿ ಕರಗದೆ) ಕೆಲಸಮಾಡಿ, ಹಂಗಿಲ್ಲದ ಉಟ ಉಣ್ಣಬೇಕು” ಎಂದು ಅಣ್ಣನು ಬುದ್ಧಿವಾದ ಹೇಳುತ್ತಾನೆ. ಬಡತನದ ಕಷ್ಟವನ್ನು ಬೇರೆ ಕಡೆ ಹೋಗಿ, ಮನೆಯ ಛಿದ್ರ (ದೋಷ) ವನ್ನು ಪ್ರಚಾರ ಮಾಡಬಾರದು.

ಆದರೆ ಬಡತನದ ಮೂಲಕ ಅನೇಕ ಅವಶ್ಯವಿರುವ ವಸ್ತುಗಳಿರದೆ ಬೇರೆಯ ಮನೆಯಿಂದ ಕಡ (ಎರವಲು) ತರಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ತಮ್ಮಯ್ಯನ ಮದುವೆಗೆ ಹೋಗುವಾಗ “ಬೆರಳಿಗೆ ನಿಮ್ಮ ಉಂಗುರವನ್ನೂ ಕೊರಳಿಗೆ ಬಂದಿಯನ್ನೂ ಕೊಡಿದಿರವ್ವಾ!” ಎಂದು ಬೇರೆ ಮನೆಯವರ ಹತ್ತರ ಗೋಗರೆಯಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ಇದು ಬಡವರ ಕಷ್ಟದ ವಾಸ್ತವಿಕ ಚಿತ್ರಣ.

ಬಡತನವಿದ್ದರೂ ಅದರಲ್ಲಿಯೇ ತೃಪ್ತಿಯಿಂದಿದ್ದು ದೇವರ ಹತ್ತರ ತಮ್ಮ ಮೂಗಿನ ಮೂಗುತಿ, ಕರಿಮಣಿ, ಕಾಲುಂಗುರಗಳ ಆಯುಷ್ಯ ಹಿರಿದಾಗಲಿ ಎಂದು ಹಾರೈಸುವ ಅಕ್ಕತಂಗಿಯರಿಂದ ಗಂಡಂದಿರ ಮನೆ, ಬಡವರ ಮನೆಯಾದರೂ ಉದ್ಧಾರವಾಗುತ್ತದೆ. ಒಬ್ಬಳು ಹೇಳುತ್ತಾಳೆ ತಾನು ಬಾಳೆಯ ಸುಳಿಯ ಹಾಗೆ ಕಳಕಳಿಸಿ ನಗುತ್ತ ಬಾಳೆ ಮಾಡುತ್ತೇನೆ. ಯಾಕೆಂದರೆ ಬಾಡಿದ ಎಲೆ ಬಾಳೆಗೆ ಸೊಬಗಲ್ಲ. ಅದರಂತೆ ಬಾಡಿದ ಮೊರೆಯಿಂದ ಬಾಳೆಗೆ ಶೋಭೆಯಿಲ್ಲ- ಎಂಬುದನ್ನು “ಬಾಡಿದಾ ಯೆಲಿ (ಎಲೆ)ಯೂ ಬಾಳೆಗೂ ರೀತಿಯಲ್ಲ” ಎಂದು ಕೌಶಲ್ಯದಿಂದ ಹೇಳಿದ್ದಾಳೆ. ಇಲ್ಲಿ “ಬಾಳೆಗೂ” ಎಂಬ ಮಾತಿನ ಶ್ಲೇಷಾರ್ಥವುಂಟು.

ಒಬ್ಬ ತಮ್ಮ ಅಕ್ಕನಿಗೆ ಹೇಳುತ್ತಾನೆ, “ನೀನು ಉಣ್ಣುವ ಗಂಜಿ ಬಹಳ ತೆಳ್ಳಗೆ; ಅದರಲ್ಲಿ ಹುಡುಕಿದರೂ ಒಂದು ಅಗಲು ಇಲ್ಲವಾದರೂ ಅದನ್ನೇ ತೃಪ್ತಿಯಿಂದ ಉಣ್ಣು; ಮಗನಿಗೂ ನೀಡು; ಮಿಕ್ಕಿದ ಗಂಜಿ ತಿಳಿಯನ್ನು ಕೊಟ್ಟಿಗೆಯ ದನಗಳಿಗೆ ಹಾಕಿ ಅವುಗಳ ಹಾಲನ್ನು ಕರೆದುಣ್ಣು” ಎಂದು ಬೋಧಿಸಿದ್ದಾನೆ.

“ಅಣ್ಣ ನಮ್ಮವನಾದರೂ ಅತ್ತಿಗೆ ನಮ್ಮವಳಲ್ಲ” ಎಂಬ ಅನುಭವ ಸಾರ್ವತ್ರಿಕವಾಗಿದೆ. ಮದುವೆಯಾಗಿ ಹೋಗುವ ಮೊದಲೂ ಅತ್ತಿಗೆ ನಾದಿನಿಯರಲ್ಲಿ ವಿರಸವಿರುವದು ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿದೆ. ಚಿಕ್ಕ ಪ್ರಾಯದ ಹೆಣ್ಣುಮಕ್ಕಳನ್ನು ಮದುವೆ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ತರುವ ಪದ್ಧತಿ ಹಿಂದಿನ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಇತ್ತು. ತಂಗಿಯು ಅಣ್ಣನ ಹೆಂಡತಿ ಚಿಕ್ಕವಳೆಂದು ಹಾಸ್ಯಮಾಡುವ ಹಾಡು ಸ್ವಾರಸ್ಯವಾಗಿದೆ.

“ಕಾಕಿಗೆ ಕಣ್ಣಿಲ್ಲಾ ಬೆಕ್ಕಿಗೆ ಬೂರಿಲ್ಲಾ.... ಆಡಲಿಕ್ಕೆ ಹೋದ ಅತ್ತಿಗೆಗೆ ಮೊಲೆಯಿಲ್ಲ ! ಅಣ್ಣಯ್ಯ, ತೊತ್ತು ಪರಟೆಯನ್ನು ಅವಳ ಎದೆಗೆ ಕಟ್ಟಿ ಮೊಲೆ ಮಾಡು. ತೊಟ್ಟಿಯ ಕಾಯಿಯ ತೊಟ್ಟನ್ನು ತಂದು ಮೊಲೆ ತೊಟ್ಟನ್ನು (ಚೂಚಕವನ್ನು) ಕಟ್ಟು; ಗೋಟಕ ಎಂಬ ಹಿಡದ ಕಾಯಿಯ ಸೋನೆಯನ್ನು ತಂದು ಹಾಲನ್ನು ಮಾಡು” ಎಂದು ಅಣ್ಣ ಹತ್ತರ ಫಾರ್ಸು (ಹಾಸ್ಯ) ಮಾಡುತ್ತಾಳೆ ತಂಗಿ.

ತಮ್ಮನ ಹೆಂಡತಿ ಬಹಳ ಚಿಕ್ಕವಳು ಎಂದು ಅಕ್ಕನು ತುಂಬಿದ ವಾತ್ಸಲ್ಯದಿಂದ ಅತ್ತಿಗೆ ಮನೆ ಕೆಲಸಕ್ಕೆ ಚಿಕ್ಕವಳು ಎಂದು ಹೇಳುವ ಹಾಡೂ ಇರುವುದಾದರೂ ಅತ್ತಿಗೆ ಮೈದುನಿಯರ ಜಗಳದ ಹಾಡುಗಳೇ ಹೆಚ್ಚಾಗಿವೆ.

ಒಬ್ಬಳು ಗಂಡನ ತಂಗಿ ಉಂಡವಳೆಂದು ತಾನು ಊಟ ಮಾಡದಿದ್ದರೂ ಅವಳ ಊಟವನ್ನು ಹಳಿಯಲು ಬಂದಿಯ ತೇಗನ್ನು ತೇಗುತ್ತಾಳೆ, ಮತ್ತು ಬಾಯಿ ದೊಡ್ಡ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಜಗಳ ಮಾಡುತ್ತಾಳೆ. ಮಗನನ್ನು ಹಿಡಿದುಕೊಂಡೇ ಬಾಯಿ ಮಾಡುತ್ತ ಬರುವ ಅತ್ತಿಗೆಯೊಡನೆ ಜಗಳವಾಡಲು ಅವಳ ನಾದಿನಿ ಕರೆಯುತ್ತಾಳೆ. “ಮಗನನ್ನು ತೊಟ್ಟಿಲಿನಲ್ಲಿ ಒರಗಿಸು; ಬೇಕಷ್ಟು ಹೊತ್ತು ಜಗಳವಾಡುವಾ” ಎನ್ನುತ್ತಾಳೆ. ಇಬ್ಬರ ಜಗಳಗಳ ಮೂರು ತ್ರಿಪದಿಗಳು ಇಲ್ಲಿ ಉಂಟು.

ಅತ್ತಿಗೆ “ಮೇಲೋಗರಕ್ಕೆ ಮೇಲಿನ ಹುಳಿರಸವಿಲ್ಲದ ಬೋಳು ಅಮಟಿಕಾಯಿಯನ್ನು ಬಿಳಿ ಸಿಗಡಿಗೆ ಸೇರಿಸಿ ಕಾಡ ಅಮಟಿಕಾಯಿಗಳನ್ನೂ ಸೇರಿಸಿ ಅಮಟಿಕಾಯಿ ಹುಳಿ ಮಾಡಿ ಬಡಿಸಿದ” ಎಂದು ದೂರುತ್ತಾಳೆ. ಆಗ ಅತ್ತಿಗೆ ಹಿಂಜರಿಯದೆ. “ಅಡಿಕೆಯ ಹಾಳೆಯಲ್ಲಿ ಅಂಬಲಿ ಹಾಕಿಕೊಂಡು ಉಣ್ಣಲೂ ಗತಿಯಿಲ್ಲದ ಬಡತನ ನಿನ್ನ ತೌರಮನೆಯಲ್ಲಿದೆ” ಎಂದು ಅತ್ತಿಗೆಯ ತೌರಮನೆಯನ್ನು ಹಳಿದು ಅವಳನ್ನು ಕೆಣಕುತ್ತಾಳೆ. ಅವಳು ಕಾಲಿನ ಕೆಸರು. ಓಣಿಯಲ್ಲಿ ಬಿದ್ದ ಕೊಳಕು ಮಾವಿನ ಹಣ್ಣು ನೀನು. ಯಾಕೆ ನನ್ನ ಕುಲವನ್ನು ಹಳಿದೆ? ಎಂದು ತನ್ನ ಸಿಟ್ಟನ್ನು ತೋಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾಳೆ. ಹರಿವೆ ಸೊಪ್ಪಿನ, ಹಾಗೂ ಕೆಸುವಿನ ಮೇಲೋಗರ ಉಂಡಿದ್ದಕ್ಕೂ (ಹೆಚ್ಚು ಉಂಡಳೆಂದು) ಅತ್ತಿಗೆ ಮೂದಲಿಸುತ್ತಾಳೆ. ಅದರಿಂದ ನೊಂದ ನಾದಿನಿ ಕತ್ತಿಲಿ ಕಡಿದ ಗಾಯ ಮಾಡರೂ. ಕೆಟ್ಟ ನಾಲಿಗೆಯ ಹೊಯ್ಯಾಲಿ ಬಯ್ಯು ಮಾತಿನ ಗಾಯ ಮಾಯದೆಂದು ಹೇಳುತ್ತಾಳೆ. ಸರ್ವಜ್ಞನ ತ್ರಿಪದಿಯೊಂದರಲ್ಲಿ ಇಂಥದೇ ಭಾವವಿದೆ.

ನಲ್ಲ ನಲ್ಲೆಯರ ಸರಳ ಸುಂದರವಾದ ಪ್ರೇಮವನ್ನು ಕಲಿಯದ ಒಕ್ಕಲಗಿತ್ತಿಯರು, ತಮ್ಮ ಸಹಜವಾದ ಭಾವನೆಯಿಂದ ತುಂಬ ಆತ್ಮೀಯತೆಯಿಂದ ಬಣ್ಣಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಕೆಲವರು ಉರಿಪಿಂಡದಂಥ ಸಿಟ್ಟಿನ ಗಂಡಂದಿದ್ದರೂ ಕತ್ತಿಯನ್ನು ಮನೆದು ನುಂಗುವ ಅಂಥ ಜನ ಹೆಚ್ಚಿಲ್ಲ. ಹೆಂಡತಿಯನ್ನು ಅಚ್ಚೆಯಿಂದ “ಗಿಡ್ಡಿ !”, “ಮದ್ದಾನೆ !”, “ಮುದ್ರೆಉಂಗುರವೇ !” ಎಂದು ಕರೆಯುತ್ತಾನೆ ನಲ್ಲ.

ಮೋಹದ ಗಂಡನು ಮೋಹಕ್ಕೆ ನೇವಳದಿಂದ ಒಂದು ಪೆಟ್ಟನ್ನು ಹೊಡೆದಿದ್ದನಂತೆ. ನೋವಿಲ್ಲ (ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲ) ಆದರೆ ಪೆಟ್ಟಿನ ಉರಿ ಬಹಳ ಎಂದು ಅತ್ತೆಯ ಹತ್ತರ ದೂರುತ್ತಾಳೆ ಒಬ್ಬಳು.

ಒಬ್ಬಳ ನಲ್ಲನು ಅವಳು ತಿರುಗುವ ಹಾದಿಯಲ್ಲೆಲ್ಲ ನಿಂದು ಅವಳ ಹತ್ತರ ನೆಲೆಯಿಂದ ಬರುತ್ತಾನೆ. ಅವನಿಗೆ ತನ್ನ ಹೆಂಡತಿ ಮಾಡಿದ ಅಡಿಗೆಯೆಲ್ಲಾ ರುಚಿ ಇಂಥದೇ ಬೇಕೆಂಬುದಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ವೀಳ್ಯವನ್ನು ಹಾಕುವಾಗ ಮಾತ್ರ ಸೋದಿಸಿ (ಒಳ್ಳೆಯ ಎಲೆಗಳನ್ನೇ ಆರಿಸಿ), ಬಿಳಿ ಎಲೆಯನ್ನು ಮೆಲ್ಲುವ ಸೊಗಸುಗಾರಿಕೆಯಿದೆ. ಅವನು ಹೆಂಡತಿಯ ಹತ್ತರ “ಜಾಣ ಹೆಂಡತಿಯಾಗು”, ರಸಿಕತನದಿಂದ ತನ್ನ ಜೊತೆಗೆ ಕೋಣೆಯಲ್ಲಿ ಸಮಯವನ್ನು ಕಳೆ; ಕದ ತೆರೆಯುವಾಗ ಜರ್ರ ಎಂಬ ಸಪ್ಪಳವಾಗುವಂಥದಿರಬೇಕು, ಮತ್ತು ಏಳು ದಿನಗಳಿಗೆ ಒಂದು ಸಲ ಬೆಳಗಾದರೆ ಸಾಕು; ನಲ್ಲ ಮಗ್ಗುಲಿನಲ್ಲಿದ್ದರೆ ಏಳು ಹಗಲು, ಏಳು ರಾತ್ರಿಗಳೆಲ್ಲ ರಾತ್ರಿಯ ರೂಪದಲ್ಲಿಯೇ ಕಳೆಯಬಹುದು” ಎಂದು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ.

ನಲ್ಲಿಗೆ ಅವಳ ಗಂಡನ ಹೆಸರು ಹೇಳುವುದೆಂದರೆ ನಾಚಿಕೆ. ಅವನು ಅವಳಿಗೆ ಅಸ್ವಂತಮಾರಾಯ. ಅಶ್ವತ್ಥ ವೃಕ್ಷದ ಹಾಗೆ ಪೂಜೆಗೆ ಅರ್ಹನಾದವನು. ಪಟ್ಟಿ ಧೋತರವನ್ನು ಹೆಗಲಿನ ಮೇಲೆ ಇಟ್ಟುಕೊಂಡು ಪಟ್ಟಣದಲ್ಲಿ ತಿರುಗಾಡಿ ಬರುವುದೇ ಒಂದು ಚಂದ. ನಲ್ಲ ಸ್ವಲ್ಪ ದೂರ ಹೋದರೆ ಅವಳಿಗೆ ಅವನು ಪರದೇಶಕ್ಕೆ ಹೋದ ಹಾಗೆಯೇ ಅನಿಸುತ್ತದೆ. ಅವನು ಬಿಸಿಲಿನಲ್ಲಿ ಹೋಗುವಾಗ “ತಂಪು ಗಾಳಿಯಿಂದ ಬಿಸಿಲು ತೊಲಗಬೇಕು. ಚಂದ್ರನಷ್ಟು ತಂಪಾದ ದಾಳಿಂಬದ ಮರದ ನೆರಳಾಗಲಿ” ಎಂದು ಹಾರೈಸುತ್ತಾಳೆ. ದಾಳಿಂಬ ಗಿಡದ ನೆರಳು ಹೆಚ್ಚು ತಂಪು ಎಂಬ ನಂಬಿಗೆಯಿಂದ ಹೀಗೆ ಹೇಳಿರಬೇಕು.

ಒಬ್ಬಳು ಹೂಗಳ ಚಂದವನ್ನು ಕಂಡು ಹೂಗಳನ್ನು ಕೊಯ್ಯು ಹೋದಳು ಆದರೆ, “ಹೂ ಮುಡಿದ ಚಂದವನ್ನು ನೋಡಿ ಸಂತೋಷಪಡುವ ಹಾಗೂ ತನ್ನ ಸಂತೋಷವನ್ನು ನೋಡುವ ಪುರಷ ಮನೆಯಲ್ಲಿಲ್ಲ. ಎಲ್ಲಿ ಹೋಗಿದ್ದಾನೆ?”. ಎಂದು ಅತ್ತೆಯನ್ನು

ಕೇಳಿದಳು. ತಾನು ಅನುಭವಿಸುವ ಸಂತೋಷದಲ್ಲಿ ತನ್ನ ಗಂಡನೂ ಭಾಗಿಯಾಗಬೇಕು ಎಂದು ನಲ್ಲಗೆ ಅನಿಸುತ್ತದೆ. “ಗೋವೆಗಾಲಿ ಗುತ್ತಿಗಾಲಿ ನಿನ್ನ ಪುರುಷ ಹೋಗಲಿಲ್ಲ. ನಿನ್ನ ಸಲುವಾಗಿ ಮುತ್ತನ್ನು ಗೆಲ್ಲಲು ಹೋಗಿದ್ದಾನೆ.” ಎನ್ನುತ್ತಾಳೆ ಅತ್ತೆ. ಇಲ್ಲಿ ಪ್ರಿಯಳ ಸಂತೋಷವನ್ನು ಹೆಚ್ಚು ಗೊಳಿಸುವ ಸಲುವಾಗಿ ಗಂಡನ ಅಗಲಿಕೆಯ ನೋವನ್ನು ಸಹಿಸಲು ಸಿದ್ಧನಾದ. ಪ್ರೀತಿಯೇ ಇದಕ್ಕೆ ಕಾರಣವಾಯಿತು.

ಒಳ್ಳೊಳ್ಳೆ ಹೂಗಳನ್ನು ಕೊಯ್ದು ಬೆಳ್ಳಿಯ ಗಿಂಡಿಯಲ್ಲಿಟ್ಟು. “ಕೊಡಿಯಳದ ಭೂಮಿಪಾಲಕನ ಮಗಳಿಗೆ ಕೊಟ್ಟು ಬಾ” ಎಂದು ಗಿಳಿಯ ಹತ್ತರ ಹೇಳುವಷ್ಟು ನಲ್ಲೆಯು ದೂರವಿದ್ದರೂ ಅವರನ್ನು ಪ್ರೇಮಿಸುವ ನಲ್ಲರೊಂದು ಬಗೆ, ತನ್ನ ಬಳಿಯಲ್ಲಿಯೇ ಮಡದಿಯಿದ್ದರೂ ಇತರ ಹೆಣ್ಣುಗಳಿಗಾಗಿ ಹಾರೈಸಿ ಅವರ ಮೋಹ ಮಾಡಲು ಆಶಿಸುವ ಗಂಡಸರು ಇನ್ನೊಂದು ಬಗೆ. ಇಲ್ಲಿಯ ಕೊಡಿಯಳ ದಕ್ಷಿಣ ಕನ್ನಡದ ಕೊಡಿಯಾಲವೇ ಎಂದು ವಿಚಾರ ಮಾಡಬೇಕು.

ಸುರಗಿ ಹೂಗಳ ಪರಿಮಳ ಧರಿಸಿದ ನಲ್ಲನ ಹತ್ತರ ನಲ್ಲೆ ಕೇಳುತ್ತಾಳೆ. “ಯಾವ ಊರಿಗೆ ಹೋಗಿ. ಯಾವ ಹೂ ಮುಡಿದು, ಯಾರ ತೋಳಲ್ಲಿ ಒರಗಿ ಬಂದಿರಿ?” ಎಂದು. ಅದಕ್ಕೆ ಅವನು “ಎಲ್ಲಿಯೂ ಹೋಗಲಿಲ್ಲ. ಸುರಗಿಯ ಮರದ ಹೂ ಅರಳಿ ನೆಲಕ್ಕೆ ಬಿದ್ದ ಜಾಗದಲ್ಲಿ ಒರಗಿದ್ದೆನು. ಅದರಿಂದ ನನ್ನ ಪಾವುಡವೆಲ್ಲ ಸುರಗಿ ಹೂಗಳ ಪರಿಮಳವನ್ನು ಹೊಂದಿದೆ” ಎನ್ನುತ್ತಾನೆ. ಆದರೆ ಇದನ್ನು ಹೋಲುವ ಬೇರೆ ಪಾಠಗಳಿಂದ ಅವನು ಬೇರೆಯವಳೊಡನೆ ಪ್ರಣಯದಾಟವಾಡಿ ಬಂದ ಸೂಚನೆಯಿದೆಯೆಂದು ಹೇಳಲು ಆಸ್ಪದವುಂಟು.

Every thing is fair in Love and War. ಇಲ್ಲಿ ಸತ್ಯ ನಡೆಯುವದಿಲ್ಲ ಸೂಳೆಯ ಮನೆಗೆ ಹೋಗುವವನೊಬ್ಬನು ಹೆಂಡತಿಯ ಕಣ್ಣೀರಿನಿಂದ ಮನಕರಗಿ, ಸೂಳೆಯ ಮನೆಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟನೆಂದು ಹಲವು ದೇವರ ಆಣೆ ಹಾಕಿ ಭಾಷೆ ಕೊಡುತ್ತಾನೆ. ಆದರೆ ಈ ಎಲ್ಲ ಆಣೆಗಳಿಗೆ ಬೆಲೆಯಿದೆಯೇ ಎಂಬುದ ಸಂದೇಹಾಸ್ಪದವಾಗಿದೆ.

ಒಬ್ಬನು ಸಂಜೆಗೆ ಬೇರೆ ಹೆಣ್ಣಿನ ಮನೆಗೆ ಮೋಹದಿಂದ ಹೋದಾಗ ಆ ಹೆಣ್ಣು ಕೇಳುತ್ತಾಳೆ. “ನಿನ್ನ ಮೈಮೇಲೆ ಅಂಗಿಯಿಲ್ಲವೋ ಮಡದಿ ಮನೆಯಲ್ಲಿಲ್ಲವೋ?” ಎಂದು ಕೇಳುತ್ತಾಳೆ. ಇಲ್ಲಿ ಅಂಗಿ ಹೆಣ್ಣಿಗೆ ಪ್ರತೀಕವಾಗಿ ನಿಲ್ಲುತ್ತದೆ. ಮತ್ತು ಅಂಗಿಯ ಮೇಲೆ ಅಂಗಿ ಎಂದು ಸುರುವಾಗುವ ಹಾಡಿನಲ್ಲಿ ಹೆಂಡತಿ ಇದ್ದರೂ ಬೇರೆ ಹೆಣ್ಣನ್ನು ಅನುಭವಿಸುವವನು ಎಂಬ ಅರ್ಥವೇ ಇದೆ.

“ಗರತಿಯ ಹಾಡು” ಗ್ರಂಥದಲ್ಲಿನ ಪ್ರಸಿದ್ಧ ಪದ್ಯ

ಅಂಗಿ ಮೇನಂಗೀ ಛಂದೇನೋ ನನ ರಾಯ
ರಂಬಿಯ ಮೇಲೆ ಪ್ರತಿರಂಬಿ | ಬಂದರ |
ಛಂದೇನೋ ರಾಯಾ ಮನಿಯಾಗ ||

ಎಂಬ ಪದ್ಯದ ಹೋಲಿಕೆ ಮಾಡಬೇಕು. ಇಲ್ಲಿನ ಗರತಿ

ಅಂಗೀ ಮೇನಂಗೀsss ಚಂದಕ ತಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ
ರಂಬಿ ಮನೆ ರಂಬೇsss ರತ್ ರಂಬೇsss || (ಬೀಗ್) ಹೋಗ್ಬೋರಾ,
ನಂಬೂಗೀ ನನುಗೈಂತಾ ಬರವಸು?

ಅಂಗಿಯ ಮೇಲೆ ಅಂಗಿಯನ್ನು ಚಂದ ಕಾಣುವ ಸಲುವಾಗಿ ಧರಿಸಿ, ರಂಭೆಯಾದ ನಾನಿರುವಾಗ ರತಿರಂಭೆಯಂಥ ಹೆಚ್ಚಿನ ಚೆಲುವೆಯರ ಮನೆಗೆ ಹೋಗುವವರನ್ನು ಹೇಗೆ ನಂಬಲಿ? ಎಂದು ಕೇಳುತ್ತಾಳೆ.

ಅತ್ತೆ- ಸೊಸೆಯಂದಿರ ಸಂಬಂಧ ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಎಣ್ಣೆ- ಸೀಗೆ ಸಂಬಂಧವಾಗಿರುತ್ತಿತ್ತು. ಎಷ್ಟು ಕಷ್ಟ ಮಾಡಿ ಕೆಲಸ ಮಾಡಿದರೂ ಅತ್ತೆಗೆ ಸಾಲುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಕಟಕಟೆ ಮಾಡುವ ಸ್ವಭಾವ. ಇದಕ್ಕೆ ಬೇಸತ್ತು ಒಬ್ಬ ಸೊಸೆ ಹೊತ್ತ ನೀರಿನ ಕೊಡವನ್ನು ಕೈಬಿಟ್ಟು ನೆಲಕ್ಕೆ ಬೀಳಿಸುತ್ತಾಳೆ. ಇನ್ನು ಕೆಲವು ಅತ್ತೆಯಂದಿರು ಸೊಸೆ ಹೆಚ್ಚು ತಿಂದು ಹಾಳು ಮಾಡುವಳೆಂದು ಕಳ್ಳತನದಲ್ಲಿ ಅಕ್ಕಿ- ಭತ್ತ ಮಾರುವಳೆಂದು ಅಕ್ಕಿ ಕಣಜಕ್ಕೆ ಬೀಗ ಮಾಡಿಸುತ್ತಿದ್ದರು.

ಆದರೆ ಎಲ್ಲ ಅತ್ತೆಯಂದಿರೂ ಹಾಗಿರಲಿಲ್ಲ. ಒಬ್ಬಳು ತನ್ನ ಅತ್ತೆ- ಮಾವ ಬಹಳ ಉತ್ತಮರೆಂದು ಹೊಗಳುತ್ತಾಳೆ. ಅತ್ತೆ ಮುದುಕಿಯಾದರೂ ಅವಳ ಕಿರುಜಡೆ ಸಹ ಬೆನ್ನಿಗೆ ಇಳಿಯುತ್ತದೆ. ಅಂಥ ಅತ್ತೆ- ಮಾವ ಇವರ ಜತೆ ಸಂಸಾರ ಹೊನ್ನಿನ ಹಾಸುಗೆಯ ಮೇಲೆ ತಲೆದಿಂಬನ್ನಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ಒರಗಿದ ಹಾಗೆ ಎಂದು ಹೇಳುತ್ತಾಳೆ. ಅಂಥ ಅತ್ತೆಯ ಹತ್ತರ “ಅತ್ತಮ್ಮಾ, ನಾ ನಿನ್ನ ಹೆತ್ತಮ್ಮ ಅಂಬೂನೇ, ನನ್ನ ಕಾಲಿನ ಬೆರಳು ಅಕಸ್ಮಾತ್ ನಿನಗೆ ತಾಗಿದರೆ ನಿನಗೆ ಶರಣೆಂದು ನಮಿಸುತ್ತೇನೆ” ಎನ್ನುತ್ತಾಳೆ.

ಅಳಿಯನೆಂದರೆ ಅತ್ತೆಗೆ ಬಲು ಹಿಗ್ಗು. ಅಳಿಯನು ಬಂದರೆ ಅರಸ ಬಂದನೆಂಬಷ್ಟು ಸಂಭ್ರಮ ಅವಳಿಗೆ. ಮಗಳಿಗೆ ಚಿನ್ನದ ಕೇದಿಗೆ ಮಾಡಿಸಿಕೊಟ್ಟವಳು ಅಳಿಯನಿಗೆ ಒಡ್ಯಾಣವನ್ನೇ ಮಾಡಿಸಿಕೊಟ್ಟಳು. ಅಳಿಯ ಬಂದರೆ ಯಾವ ಯಾವ ಕಜ್ಜಾಯಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಮಾಡಿ ರಾಸಿ ಹಾಕುತ್ತಾಳೆ. ಅವಳ ಪ್ರೀತಿಯ ಮಗಳನ್ನು ಅಂಗೈ ಮೇಲಿನ ಗಿಳಿಯಂತೆ ಸಂಗೋಪನ ಮಾಡುವವನೆಂದು ಅಳಿಯನ ಕುರಿತು ಅವಳಿಗೆ ಹೆಚ್ಚಿನ ಅಭಿಮಾನ.

ಒಬ್ಬಳು ಅಳಿಯನು ಕುಂದಣ ಧರಿಸಿ ಕುದಿರೆಯೇರಿ ಬಾಣದಂತೆ ಬರುವನೆಂದು ಬಣ್ಣಿಸುತ್ತಾಳೆ. ಒಬ್ಬಳಿಗೆ ಹಾಸ್ಯ ಮಾಡುತ್ತಾಳೆ. “ಅಡವಿಯ ಊರಾದ ಕಂಟ್ರಕೋಣಿನಲ್ಲಿ ನಮ್ಮ ಭಾವನವರನ್ನು ಕಂಡಿರೋ? ಅವನ ಮುಂದಿನ ಮೂರು ಹಲ್ಲುಗಳು ಮುಕ್ಕು (ಮುರಿದಿವೆ) ಅಡವಿಯ ಬಳ್ಳಿಯನ್ನು ಸುತ್ತಿ ಕತ್ತಿಕೊಕ್ಕೆ (ಕತ್ತಿ ತೂಗ ಹಾಕುವ ಸಾಧನ), ಕಟ್ಟಿಕೊಂಡಿದ್ದಾನೆ.” ಎಂದು ಹಾಸ್ಯ ಮಾಡುತ್ತಾಳೆ.

ಇನ್ನೊಬ್ಬಳ ಭಾವನಿಗೆ ಬುಗುರಿಗಡ್ಡ ! ಮೂಗಿನಲ್ಲಿ ಮೂರು ಕವಣೆ ಇಟ್ಟುಕೊಂಡಂತೆ ಮೀಸೆ ಬೆಳೆಸಿದ್ದಾನೆ. ಆದರೆ ಅವನು ಸೂಳೆಯರನ್ನು ನೋಡಿ ಹುಬ್ಬು ಹಾರಿಸುತ್ತಾನೆ ! ಅವನ ಹುಬ್ಬನ್ನು ನೋಡಿಯೇ ಅವರು ಮರುಳಾಗಬೇಕು! ಹೇಗಿದ್ದರೇನು? ಅವನು ರಸಿಕನೇ ಸರಿ.

ತೊದಲು ಮುದ್ದು ಮಾತಾಡಲು ಕಲಿತ ಬಾಲಯ್ಯನು ಯಾವ ಯಾವ ಕಲ್ಪನೆಯನ್ನು ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಅರಮನೆ ಕಟ್ಟಿದ ಹಾಗೆಯೇ ಏನೋ ಕನಸು ಕಂಡು ಅದನ್ನು ತನ್ನ ಮಾತಿನಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದ್ದಿರಬಹುದು.

ಓದುವ ಬಾಲಯ್ಯನ ದನಿಯನ್ನು ಹೊಗಳುವ ಅನೇಕ ಗೀತೆಗಳಿವೆ. ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಕಡಿದ ಅಕ್ಕಿಯನ್ನೂ ಕಡೆದ ಮಜ್ಜೆಗೆಯನ್ನೂ ಕಡಲೆದ್ದಿ ಬರುವ ತೆರೆಯನ್ನೂ ಚೆಂದವೆಂದು ಹೇಳಿರುವ ರೀತಿ ಗಮನಾರ್ಹವಾಗಿದೆ. ಹಳ್ಳಿಯ ಜನರ ಸೌಂದರ್ಯ ದೃಷ್ಟಿ ಸೊಗಸಾಗಿದೆ. ಇನ್ನೊಂದು ಗೀತೆದಲ್ಲಿ ಬಾಗಿಲಲ್ಲಿರುವ ತೋಳುಚ್ಯಮ್ಮ (ತುಳಸಿಯ ಮನೆ) ಚೆಂದವೆಂದಿರುವಲ್ಲಿ ಹಳ್ಳಿಯ ಜನರು ತುಳಸಿಯ ಪೂಜೆಗೆ ಕೊಡುವ ಮಹತ್ವವನ್ನು ಕಾಣಬಹುದು.

“ಬೀದಿಯ ಕಾಮಣ್ಣ” ಎಂಬ ಶೀರ್ಷಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಸನ್ನಿವೇಷಗಳಲ್ಲಿ ಹೆಣ್ಣನ್ನು ಮೋಹಿಸಿದವರ ಕುರಿತಾಗಿ ಹಾಡುಗಳಿವೆ. “ಎಳ್ಳು ಗಾಣಿಗರ ಹುಡುಗಿ”ಯ ಹತ್ತರ “ಒಬ್ಬನು ನಿನ್ನ ಮನದಲ್ಲಿ ಎಳ್ಳು (ಸ್ನೇಹ) ಇದೆಯೋ? ಅದನ್ನು ಕೊಳ್ಳುತ್ತೇನೆ.” ಎಂದಾಗ ಹಣವನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ಕೊಳ್ಳಬೇಕೆಂದಿರುವ ಎಳ್ಳು ಬೇರೆಯೇ ಎಂಬುದು ಕಾಣುತ್ತದೆ. ಅದಕ್ಕೆ ಅವಳ ಉತ್ತರ ಸಹ ಸೂಚಕವಾಗಿದೆ. “ತನ್ನ ಗಂಡ ಆ ಎಳ್ಳನ್ನು ಕೊಂಡವನು. ಅವನ ಸಾಮಾನ್ಯನಲ್ಲ. ಇಡೀ ಹೊಸಪೇಟೆಯನ್ನೇ ಕಟ್ಟಿದ ಸಿರಿವಂತ. ಅವನನ್ನು ಬೇಟಿಯಾಗಿ ಅವನ ಹತ್ತರ ಎಳ್ಳಿನ ದರವನ್ನು ವಿಚಾರಿಸಿ ಬನ್ನಿ.” ಎಂದೆನ್ನುವಾಗ ತನ್ನ ನಲ್ಲನ ಪ್ರೇಮ ಮಾರಾಟದ ವಸ್ತುವಲ್ಲ ಎಂಬುದನ್ನು ಸೂಚಿಸಿದ್ದಾಳೆ.

ಒಬ್ಬಳ ಕಡೆಗೆ ಹಾಕಿಕೊಂಡು ಕೈಯ ಚೆಂದಕ್ಕೆ ಯಾರೋ ಒಬ್ಬನು ಅವಳ ಮುಂಗೈ ಹಿಡಿದನು. ಬಹುಶಃ ಅವಳು ಮದುವೆಯಾದವಳಲ್ಲ. “ನನ್ನನ್ನು ಏಕಾಏಕಿಯಾಗಿ ಯಾಕೆ ಕೈಹಿಡಿದೆ? ನನ್ನ ಕೈಹಿಡಿಯಲು, ನನಗೆ ಕರ್ತೃ ಅಣ್ಣ ಇದ್ದಾನೆ. ಅವನನ್ನು ಕೇಳಿ ಮುಂದೆ ವಿಚಾರಿಸು”. ಎಂದು ಸೂಚಿಸುತ್ತಾಳೆ. ಪಂಪ ಮಹಾಕವಿಯ ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಶಂತನು ಮಹರಾಜನು ಬೇಟೆಯಾಡಲು ಹೋದವನು ಚಿಗರೆಗಂಗಳ ಚೆಲುವಿಯಾದ ಸತ್ಯವತಿಯ ಕೈಹಿಡಿದಾಗ ಅವಳು ಅವನಿಗೆ “ಬೇಡುವೊಡೆ ನೀವೆಮ್ಮಯ್ಯನಂ ಬೇಡಿರೇ”. “ನನ್ನ ಅಪ್ಪನ ಹತ್ತರ ನನ್ನನ್ನು ಬೇಡಿರಿ. (ನನ್ನ ಕೈ ಹಿಡಿಯಬೇಕಾದರೆ)” ಎಂಬುದನ್ನು ಇದು ಹೋಲುತ್ತದೆ.

“ಹಾದರಗಿತ್ತಿ” ಎಂಬ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ವಿಷಯ ವಾಚ್ಯವಾಗಿ ಹೇಳಿದೆ. ಆದರೆ ರಾಗಿ ಕಲ್ಲನ್ನು ತಿರುವುತ್ತ ಒಬ್ಬಳು ತನ್ನ ಗೆಣೆಯನಿಗೆ ಎಚ್ಚರಿಸುವ ಹಾಡು ಸೂಚ್ಯವಾಗಿದೆ. “ನಿನ್ನ ಸಮಾಚಾರ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳಲು ಅಡಗಿ ಮೇಲೆ (ಮತ್ತಿನ ಮೇಲೆ) ಒಬ್ಬ ಕೂತಿದ್ದಾನೆ. (ಗಂಡ ಅಥವಾ ಅವನು ನೇಮಿಸಿದ ಪುಂಡ) ತಂದ ವಸ್ತ್ರದ್ದೋ ಹಣದ್ದೋ ಮೊಟ್ಟೆಯೇನಿದೆಯೋ ಅದನ್ನು ತೊಂಡೆ ಚಪ್ಪರಕ್ಕೆ ಕಟ್ಟು; ಬಂದ ಹಾದಿ ಹಿಡಿದು ಹೋಗು” ಎಂಬಲ್ಲಿ ಕೊನೆಯೆರೆಡು ಸಾಲುಗಳಲ್ಲಿ ವಾಚ್ಯವಾಗಿ ಹೇಳಿದ್ದರೂ ಮೊದಲು ಗೋಢ ಮಾತು ಬಳಕೆಯಾಗಿದೆ. ಇಲ್ಲಿ ರಾಗಿ ಬೀಸುವ ಹಾಡು ಎಂದು ಕಾಣುವ ತ್ರಿಪದಿ ತನ್ನ ಗೆಣೆಗಾರನಿಗೆ ಸೂಚನೆಯನ್ನು ಇತರರಿಗೆ ತಿಳಿಯದಂತೆ ನೀಡುತ್ತದೆ. “ರಂಭೆ” ಇಲ್ಲಿ ಬಹು ಚತುರಳಾದ ಸುಂದರ ತರುಣಿ ಇದು ಅಂಥವರ ಹಾಡು. ರಂಭೆ ಸಂಬಾರ ಅರೆಯುವದು ಹಾರುವ ಹಕ್ಕಿಗೆ ಸಂಬಾರ ಅರೆಯುವದು ಎಂಬ ಅರ್ಥದಲ್ಲಿದೆ. ಮುಂಬಯಿಗೆ ಹೋಗಿ ಅಲ್ಲಿ ಯಾರಾದರೂ ತನಗೆ ಲಭ್ಯವಾಗಬಹುದೆಂದು ಅವಳು ಮಾಡುವ ಯುಕ್ತಿ ಇಲ್ಲಿ ಸೂಚಿತವಾಗಿದೆ.

ಬೆದುರ್ಯಲಿ (ಬಿದಿರಿನ ಎಲೆ). ಬಿದಿರಿನ ಎಲೆಯ ಮೇಲೆ ಚಂಡಾಡಿದರು. ಬಿದಿರಲೆ ಬಣ್ಣ ಹಿಡಿಯಲಿಲ್ಲ, ಎಂಬಲ್ಲಿ ಬಿದಿರಿನ ಎಲೆಗಳ ಮೇಲೆ ಚಂಡಾಡಿದರೆಂದು ಅಕ್ಷರಶಃ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳಬಾರದು. ಬಿದಿರಿನ ಎಲೆ ಬಣ್ಣದ ಸೀರೆ ಉಟ್ಟ ಅವರು ಚಂಡಾಡಿದರು. ಅವರು ರಭಸದಿಂದ ಚಂಡಾಡುವಾಗ ಅವರು ಉಟ್ಟ ಬಿದಿರಿನ ಎಲೆ ಬಣ್ಣ (ಬಿದಿರಿನ ಎಲೆ ಬಣ್ಣದ ಸೀರೆ) ಕಳಚಿಬಿದ್ದರೂ ಆಟದ ಹುಮ್ಮಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಅವರು ಸೀರೆ ಬೀಳದ ಹಾಗೆ ಹಿಡಿದರು, ಆಟವನ್ನು ಕೆಡಿಸಿಕೊಳ್ಳಲಿಲ್ಲ. ಇಲ್ಲಿ ಬಿದಿರಲೆ ಬಣ್ಣದ ಸೀರೆ ಬಿಚ್ಚಿ ಬೀಳುತ್ತಿದ್ದರೂ ಚಂಡನ್ನು ಹಿಡಿಯುವದನ್ನು ಬಿಡದೆ ಆಟವಾಡಿದರು ಎಂದೂ ಅರ್ಥಮಾಡಬಹುದು. ಅವರ ಆಟದ ಹುಮ್ಮಸ್ಸು ಇಲ್ಲಿ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಪ್ರಕಟವಾಗಿದೆ.

ಸೂಳೆಯರು ಎಂಬ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಗೋಕರ್ಣದ ಸೂಳೆಯರು ಕುಣಿತಕ್ಕೆ ಹೆಸರಾದವರೆಂದು ಬರುತ್ತದೆ. ಹಿಂದಿನ ಕಾಲದ ಮದುವೆಗಳಲ್ಲಿ ಸೂಳೆಯರನ್ನು ಕುಣಿತದ ಸಲುವಾಗಿ ಕರೆಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಜಾತ್ರೆಗಳಲ್ಲಿಯೂ ದೇವರ ಮೆರವಣಿಗೆಯಲ್ಲಿಯೂ ತಥದ ಮುಂದೂ ಅವರು ಕುಣಿಯುತ್ತಿದ್ದರು.

ಬಬ್ರುದೇವರು ಮಾಸೂರಿನ ಜಲದೇವತೆ. ಸಂಕ್ರಾಂತಿ ಹಬ್ಬದಲ್ಲಿ ಬಬ್ರುದೇವರ ಜಾತ್ರೆಯಾಗುತ್ತದೆ. ಆಗ ಹೇಳುವ ಹಾಡು ಇದು. ಬಿಳಿಯೆಲೆ ಬಿದ್ದದ್ದನ್ನು ನೋಡಿದ ಸೂಳೆಯರು ಅದನ್ನು ಕೇದಿಗೆ ಹೂವೆಂದು ತಿಳಿದು ಭ್ರಮಿಸಿ ಮುಡಿಯಲು ಹೆಕ್ಕಿದರು ಎಂಬ ಭ್ರಮಾಲಂಕಾರವಿಲ್ಲಿದೆ. ಇದನ್ನು ಭತ್ತ ಮೆರಿಯುವಾಗಲೂ ಸಹ ಹಾಡುತ್ತಾರೆ.

ಈ ಸಂಗ್ರಹದ “ಸತ್ತವರ ಹಾಡು” ಅಪೂರ್ವವಾದ ತ್ರಿಪದಿಗಳನ್ನೊಳಗೊಂಡಿದೆ. ಅಣ್ಣನು ಜೀವದಿಂದಿದ್ದಾಗ ಬಹಳ ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಶನಿವಾರ ವ್ರತವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದಿರಬೇಕು. ಆ ಅಣ್ಣನ ನೆನಪಿನಿಂದ ನಂದಾದೀವಿಗೆಯನ್ನು ಅವಳು ದೇವರ ಮುಂದೆ ಹಚ್ಚುತ್ತಾಳೆ. ಅಣ್ಣನೂ ಸ್ವರ್ಗದಲ್ಲಿ ಸಹ ಶನಿವಾರದ ವ್ರತವನ್ನು ಬಿಡುವುದಿಲ್ಲವೆಂಬುದು ಅವಳ ಕಡುನಂಬಿಗೆ.

ಹಾಡುಗಾರಳ ತಂದೆ ಜೀವನದಲ್ಲಿ ಬಹಳ ಹೋರಾಡಿ, ಸಾವಾಗ ಸಂಕಟಪಟ್ಟು ಸತ್ತನು. ಅವನು ಸಾಯುವಾಗ ಸಹ ಅವನು ಕಡು ಮಾವಿನಂತೆ ಬಹಳ ಒಳ್ಳೆಯ ಸವಿಗಾರನಾಗಿದ್ದನು. ಆದರೆ ತನ್ನ ಅಪ್ಪ ಸತ್ತವನು ಬಿದ್ದ ಮರದ ಹಾಗೆ. ಇದ್ದಾಗ ಮರದ ಕಡುರುಚಿಯ ಹಣ್ಣನ್ನು ತಿಂದವರು ಎಷ್ಟೋ. ಅವನಿಂದ ಉಪಕೃತರಾದವರು. ಆದರೆ ಅವನು ಸತ್ತನೆಂದು ಯಾರೂ ಮರುಗುವದಿಲ್ಲವಲ್ಲ ಎಂದು ಅವಳ ವ್ಯಥೆ.

“ಸುವ್ವೀ ಸುವ್ವೀ ಸುವ್ವಾಲೆ”ಯಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬ ಹೆಣ್ಣು ಮಗಳು “ಸತ್ತರ್ ಹುಟ್ಟಿಕೆಲ್ಲ; ಬತ್‌ಮರ ಜಿಗ್ರಲಿಕೆಲ್ಲ. ಸರ್ಗಕ್ ಹೋದೋರು ಬರ್‌ಲಿಕೆಲ್ಲ.” ಎಂದು ವಾಸ್ತವ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಹೇಳಿದ್ದಳು. ಇಲ್ಲಿನ ಹೆಂಗಸಿನ ರೀತಿ ಬೇರೆ. ಬತ್ತಿದ (ಒಣಗಿದ) ಮರವು ಚಿಗಿದರೆ, ಸತ್ತಮರ ಹುಟ್ಟಿದರೆ ಸ್ವರ್ಗಕ್ಕೆ ಹೋದವರು ಬರಬಹುದು. ಹಾಗೆ ಆಗಲಿಕ್ಕಿಲ್ಲ; ಸತ್ತವರು ತಿರುಗಿ ಹುಟ್ಟಲಿಕ್ಕಿಲ್ಲ ಎಂಬುದೇ ಇಲ್ಲಿಯ ಭಾವವಿರಬಹುದೇನೋ ಅಥವಾ ತನ್ನ ಸತ್ತ ಅಪ್ಪ ಮತ್ತೆ ಹುಟ್ಟಲೆಂಬ ಹಾರೈಕೆ ಇಲ್ಲಿರಬಹುದು.

“ಹಾರೈಕೆ”ಯಲ್ಲಿ ಕಳಸ ಅಂದರೆ ಕಲಶ ಹೊರುವ ಹೆಣ್ಣು ಸಂತಾನ. ಇನ್ನೊಬ್ಬಳು ದೇವರ ಅನುಗ್ರಹವಿದ್ದರೆ ಮಾತ್ರ ನಾವು ಎಣಿಸಿದಂತೆ ಆದೀತು. ಅಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ನಮ್ಮ ತಂದೆ- ತಾಯಿಯರ ಮನಸ್ಸಿದ್ದ ಜಾಗದಲ್ಲಿ ಕೊಟ್ಟ ಮೇಲೆ, ನಮ್ಮ ಮನಸ್ಸಿಲ್ಲದಿದ್ದರೂ ನಮ್ಮ ಹಣೆಯಲ್ಲಿ ಬರೆದದ್ದೆಂದು ಸಮಾಧಾನ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಮದುವೆಯಾಗಿ ಹೋಗಬೇಕು ಎಂದು ತನ್ನ ಅಸಹಾಯಕತೆಯನ್ನು ವ್ಯಕ್ತ ಮಾಡಿದ್ದಾಳೆ. ಹಿಂದಿನ ಕಾಲದ ಹುಡುಗಿಯರು ಪ್ರೀತಿಸಿದವನನ್ನು ಮದುವೆಯಾಗಲು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲದೆ ಬೇರೆಯವನನ್ನು ಮದುವೆಯಾಗುವ ಪ್ರಸಂಗ ಬಂದಾಗ “ಹಣೆಯಲ್ಲಿ ಬರೆದದ್ದು” ಎಂದು ತಿಳಿದು ಸಮಾಧಾನ ಪಡುತ್ತಿದ್ದರು.

“ಸಂಕೀರ್ಣ” ಎಂಬ ಭಾಗದಲ್ಲಿಯೂ ಹಲವು ಅಪೂರ್ವ ಜೀವನ ಚಿತ್ರಣಗಳೂ ಭಾವಗಳೂ ಉಂಟು.

ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಒಕ್ಕಲಿಗರು ಕಳ್ಳು (ಹೆಂಡ) ಕುಡಿಯುತ್ತಾರೆ; ಮೀನ ತಿನ್ನುತ್ತಾರೆ. ಆದರೆ ಒಬ್ಬಳು ತಾವು ಕಳ್ಳು ಕುಡಿಯುವದಿಲ್ಲ; ಮೀನ ತಿನ್ನುವದಿಲ್ಲ. ನಾವು ಜೈನರು ಮತ್ತು ಲಿಂಗವನ್ನು ಕಟ್ಟಿಕೊಳ್ಳದ ಜಂಗಮರು (ವೀರಶೈವರು) ಎಂಬಲ್ಲಿ ಜೈನರೂ ವೀರಶೈವರೂ ಈ ರೀತಿ ಇರುವರೆಂಬ ತಿಳಿವಳಿಕೆಯನ್ನು ತೋರಿದ್ದಾಳೆ.

ಲಂಕಾಪಟ್ಟಣದಲ್ಲಿ ರಾತ್ರಿಯಲ್ಲಿ ತಾಯಿ ಸೀತಮ್ಮನ ಕಿವಿ ಓಲೆ (ವಜ್ರದೋಲೆ)ಯ ಬೆಳಕಿಗೆ ರಂಭೆಯರು ಚಿತ್ರ ಬರೆದರೆಂಬ ಸುಂದರ ಚಿತ್ರವಿಲ್ಲಿದೆ.

ಒಬ್ಬಳು ಹೆಂಗಸು ಇನ್ನೊಬ್ಬಳನ್ನು ಕಂಡಳು. ಅವಳ ಅಂದ ಚಂದವನ್ನು ನೋಡಿ ಬೆರಗಾಗಿ ನಿಂತಳು. ಆಗ ಆ ಇನ್ನೊಬ್ಬಳು ಕೇಳುತ್ತಾಳೆ. “ನಾನು ನಿನ್ನ ಕಿವಿಯಲ್ಲಿನ ಚಿನ್ನಕ್ಕಿಂತ ಹೆಚ್ಚು ಚೆಲುವಿಯೋ?” ಹೆಣ್ಣಾದರೂ ಹೆಣ್ಣಿನ ಚಂದಕ್ಕೆ ಮರುಳಾಗುವ ವಿಶೇಷವಿಲ್ಲಿದೆ.

ಒಬ್ಬಳು ತನ್ನ ಕಣ್ಣಿನ ರೆಪ್ಪೆಗಳನ್ನುದ್ದೇಶಿಸಿ, “ಚೆನ್ನಿಗನನ್ನು ಕಂಡಲ್ಲಿ ತಲೆ ಬಗ್ಗು! ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ನಿನ್ನಿಂದಲೇ ಜಗಳ ಬರುತ್ತದೆ” ಎಂದು ಹೇಳುವ ಭಾವವೆಷ್ಟು ಅಪೂರ್ವವಾಗಿದೆ! ಕಣ್ಣು ರೆಪ್ಪೆಗಳನ್ನು ಕಣ್ಣುಗಂಗಳ ಎಂದಿರಾದರೂ ಚೆಲುವಾಗಿದೆ. ಗಂಡನ ಹೊರತು ಸುಂದರ ಪುರಷ ಬೇರೆಯಾರಾದರೂ ಕಣ್ಣಿಟ್ಟು ಗರತಿ ನೋಡಬಾರದು; ಆ ಆಸೆಯಿದ್ದರೂ ಮರ್ಯಾದೆಯ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ರೆಪ್ಪೆಗಳನ್ನು ಬಾಗಿಸಿ, ಅವನನ್ನು ನೋಡುವ ಮತ್ತು ಅದರಿಂದಾಗ ಅವನನ್ನು ಮೋಹಿಸುವ ಸಂದರ್ಭವನ್ನೇ ತಪ್ಪಿಸಬೇಕೆಂಬ ಅವಳ ಭಾವದ ಕಳಕಳಿಯಿಲ್ಲಿದೆ. “ಕಣ್ಣು ನಾಲಿಗೆ ಮನವು ತನ್ನದೆಂದೆನಬೇಡ” ಎಂದು ಸರ್ವಜ್ಞನು ಎಚ್ಚರಿಕೆ ಕೊಟ್ಟಿದ್ದನು.”

ಪೇಟೆಯ ಹೆಣ್ಣು ಮಕ್ಕಳು ಹಳ್ಳಿಯ ಹೆಣ್ಣು ಮಕ್ಕಳ ಹಾಗೆ ಸದ್ಯಡರಲ್ಲ ಎಂಬ ಮಾತನ್ನು ಸುಂದರವಾಗಿ ಇಲ್ಲಿ ಹಾಸ್ಯ ಮಾಡಲಾಗಿದೆ. ಕಾಣಲು ಚೆಲುವಿಯರಾದ ಪೇಟೆಯ ಹೆಣ್ಣು ಮಕ್ಕಳು ಗಾಳಿ ಬೀಸಿದರೆ ಬಳಕುತ್ತಾರೆ. ನಮ್ಮ ಊರ ಗದ್ದೆ ಹಾಳಿಯ ಮೇಲೆ ಅವರು ನಡೆಯಲೂ ಅಸಮರ್ಥರು ಎನ್ನುತ್ತಾಳೆ ಇಲ್ಲಿಯ ಹಳ್ಳಿಯ ಹುಡುಗಿ.

ಇಲ್ಲಿಯ ಹಾಡುಗಳಲ್ಲಿ ಅಲಂಕಾರಗಳನ್ನು ಉಪಯೋಗಿಸಿದ ರೀತಿ ಹೊಚ್ಚ ಹೊಸದಾಗಿದೆ. ಒಬ್ಬಳ ಅಕ್ಕ ಗಿಡ್ಡವಾಗಿದ್ದಳೆಂದು ಕಾಣುತ್ತದೆ. ಅವಳು ಕೇಳುತ್ತಾಳೆ. “ಇಡಗುಂಜಿ ಬಯ್ಲಲ್ಲಿ ಗಿಡ ಸಣ್ಣ ಎಂಬವರು ಯಾರು? ಸಣ್ಣ ಗಿಡಕ್ಕೆ ತಕ್ಕ ಎಳಗಾಯಿ ಇದೆ. ನನ್ನ ಅಕ್ಕನ ನಡುವಿಗೆ ತಕ್ಕ ಗರ್ಭ ಬೆಳೆದಿದೆ.” ಇಲ್ಲಿ ದೃಷ್ಟಾಲಂಕಾರವಿದೆ.

ಕಡಿದ ಅಕ್ಕಿ ಚೆಂದ ಕಡೆದ ಮಜ್ಜೆಗೆ ಚೆಂದ
ಕಡಲೆದ್ದಿ ಬರುವ ತೆರೆ ಚೆಂದ || ನಮ್ಮನಿಯ
ಓದುವ ಬಾಲಯ್ಯನ ದನಿ ಚೆಂದ

ನಾರಿಗೆ ನಲ್ಲನ ಚಿಂತಿಃ ಹೋರಿಗೆ ಹುಲ್ಲಿನ ಚಿಂತಿಃ
ಹೂಡುವ ಚಿಂತಿಃ ಗೌಡಾಗೆ|| ಈ ಉರಾಃ
ಆಳ್ವೆನಂಬೂ ಚಿಂತಿಃ ಅರಸೂಗೇಃ

ಇಂಥ ಪ್ರತಿವಸ್ತುಪಮೆಗಳು ಅನೇಕವಾಗಿವೆ. “ಕಾಲುಂಗಿಲ ನೆಡಗೇಃ ವತ್ತುಂಗಿಲಿಟ್ಟಂತೇಃ| ಅತ್ತುಗದಿರ ನೆಡಗೇಃ
ಮೈದುನೀಃ”|| “ಹಲಸಿನ ಹಣ್ಣಿನಂತೆ ಹಸಿದು ಬಂದ ನಲ್ಲನೇ”| “ಗುಂಡುಗಲ್ಲಿನಾಂಗೆ ಇರಬೇಕು” “ಹಾಲಿನಂತಾ ಮಡದಿ ಒಳಗಿದ್ದಾಳೆ”
“ತುಂಬಿ ಹೂವಿನಂತೆ ಪರಿಮಳ” ಅಡಕಿಯನ್ನು ಒಡೆದಂತೆ; (ಶಬ್ದವಾಗುವದು). “ಕಲ್ಲಿನಂತೆ ಜೀವ ಕರಗಿತು”. “ಅಳಿಯ ಬಂದರೆ ಅರಸು
ಬಂದಂತೆ” ಮುಂತಾದ ಸೊಗಸಾದ ಉಪಮೆಗಳು ಹಲವಿವೆ.

ಒಬ್ಬಳು ತನ್ನ ಮಿಂಡನನ್ನು ರಾಗಿಕಲ್ಲು ಎಂದು ಸಂಬೋಧಿಸಿ ಅವನಿಗೆ ಎಚ್ಚರಿಕೆ ಕೊಡುತ್ತಾಳೆ. ಇದು ರೂಪಕಾತಿಶಯೋಕ್ತಿ ಅಲಂಕಾರ.
ಒಬ್ಬಳು ಮುಡಿವಾಳ ಗಿಡದಲ್ಲಿ ಗರುಡನ ಸಾಧಕ ಮಾಡಿ ಪುರಷನನ್ನು ಮರುಳು ಮಾಡಿದಳಂತೆ. ಇಲ್ಲಿ ಗರುಡ ಎಂದರೆ ಜಾರ ಎಂಬ
ಅರ್ಥವಿರಬಹುದೇನೋ. “ಗರುಡ ಬಂದಿ ನೀರು ಗೈಡಿತು” ಎಂದು ಬೇರೆ ಹಾಡಿನಲ್ಲಿಯೂ ಹೇಗೆ ಅರ್ಥ ಮಾಡಬಹುದು.

“ಸುವ್ವೀ ಸುವ್ವೀ ಸುವ್ವಾಲೆ” ಗ್ರಂಥದಲ್ಲಿ ಸೂರ್ಯ ಮುಳುಗುವದನ್ನು ಚಿನ್ನದ ಗಿಂಡಿಯೆಂದೂ ಅದರಿಂದ ಕುಂಕುಮದ ಹುಡಿ
ಉದುರುವದೆಂದೂ ರೂಪಕ ವರ್ಣನೆ ಮಾಡಿದರೆ, ಇಲ್ಲಿ ಸೂರ್ಯನ ಉದಯದ ಚಿತ್ರವರ್ಣನೆಯಿದೆ. ಇಲ್ಲಿ ದೊರೆಯ ಬಗುಲಲ್ಲಿ
ಬಗಲಿನಲ್ಲಿ (ಬಾಗಿಲಿನಲ್ಲಿ?) ಚಿನ್ನದ ಗಿಂಡಿಯನ್ನು ಈಡಾಡುತ್ತ ಬಾ ಎಂದು ಹೇಳಲಾಗಿದೆ. ಇದೊಂದು ಓಕುಳಿಯ ದೃಶ್ಯವಾಗಿದೆ.
ಸಂಸಾರವೆಂದರೆ ಎರವಿನ ಬಂಗಾರ; ಎರವಿನ ಸಿಂಗಾರ. ನಿಜವಾದದ್ದಲ್ಲ, ಎಂದು ಚಂದವಾದ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ರೂಪಕ ಮಾಡಲಾಗಿದೆ.

ಇನ್ನೊಂದೆಡೆ ಗಂಡನಿಲ್ಲದೆ ಮಗನನ್ನು ಹಡೆದವಳನ್ನು ನಾನಾ ಪ್ರತೀಕಗಳಲ್ಲಿ ಬಣ್ಣಿಸಲಾಗಿದೆ ಮುಂಡೆಯಿಲ್ಲದೆ ದಂಡೆ ಮುಡಿಗಳು
ಎಂಬಲ್ಲಿ ಅವಳು ಗಂಡ ಸತ್ತವಳು ಎಂಬುದು ಸೂಚಿತವಾಗಿದೆ.

ಸೂಳೆಯರು ಬಿಳಿಯೆಲೆಯನ್ನು ಕೇದಿಗೆ ಹೂವೆಂದು ಹೆಕ್ಕಿದರು. ಗಂಡನ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಕಾಜಿನ ನೆಲಗಟ್ಟು; ಅದು ನೀರೆಂದು ಅಡಿಯಿಡಲು
ಹೊಸದಾಗಿ ಮದುವೆಯಾಗಿ ಹೋದ ಹೆಣ್ಣು ಭ್ರಮಿಸಿದಳು ಎಂಬಲ್ಲಿಯೂ ಭ್ರಮಾಲಂಕಾರವಿದೆ.

ಹಾಸ್ಯದ ಹಾಡುಗಳು ಇಲ್ಲಿ ಹಲವಾಗಿವೆ. “ಹಾಡು” ಎಂಬ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಅತ್ತಿಗೆಗೆ “ಬಚ್ಚಲಿನ ಉಡುಗರೆ ಕೊಡುತ್ತೇನೆ” ಎಂದು ಹೇಳುವಲ್ಲಿ
ಹೆಂಗಸರು ಉಡುವ ಸೀರೆಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಒಳಕಚ್ಚೆ ಎಂಬಲ್ಲಿ ಎಂಥ ಹಾಸ್ಯವಿದೆ! ಹೆಂಗಸರ ಒಳಲಂಗೋಟಿಯನ್ನು ಬಚ್ಚಲಿನಲ್ಲಿ
ಒಣಗಲು ಹಾಕುತ್ತಾರೆ!

ಒಬ್ಬಳ ಅಣ್ಣ ಮಾಳಿಗೆಯೊಳಗೆ ದುರ್ಪತಿ (ಹೆಂಡತಿ) ಇಲ್ಲದೆ ಒರಗನಂತೆ! ಇಲ್ಲಿ ಒರಗು ಎಂದರೆ ನಿಧೆಮಾಡು ಎಂದೂ ನಮ್ಮ ಕಡೆ
ಅರ್ಥವಿದೆ. ತಮ್ಮಯ್ಯನ ಕೊನೆಮೀಸೆ ಬಂದುದನ್ನು “ಕೊಂಬಿಲ್ಲದಾನೆಗೆ ಕೊಂಬು ಬಂತು” ಎಂಬಲ್ಲಿ ಹಾಸ್ಯ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ
ಬಣ್ಣಿಸಲಾಗಿದೆ.

ಎಲ್ಲ ಹೆಂಗಸರು ಜಾಜಿಜೂಜಿ ದಂಡೆ ಮುಡಿದರೆ, ನಮ್ಮ ಅತ್ತಿಗೆ ಕರಡದ ಹುಲ್ಲಿನ ಪಿಂಡಿಯನ್ನು ಮುಡಿದಿದ್ದಾಳೆಂಬುದು ಮದುವೆಯ
ಹಳಿವ ಹಾಡಾಗಿದ್ದಿರಬಹುದು.

ರಾಗಿ ಬೀಸುವಾಗ ರೋಗವೆಂದು ತಪ್ಪಿಸಿಕೊಂಡವಳು ರಾಗಿರೊಟ್ಟಿ- ಕೆನೆ ಮೊಸರು ತಿಂಬಾಗ ಒಳ್ಳೇ ಕೈಬಾಯಾಡಿಸಿ ತಿಂದಳಂತೆ!
ಭಾವನನ್ನು ಕುರಿತ ಹಾಸ್ಯವನ್ನು ಹಿಂದೆ ನೋಡಿದ್ದೇವೆ.

ಭಟಕಳದ ಸೂಳೆಯರಿಗೆ ಹೊಟ್ಟೆಯಲ್ಲಿ ಕರುಳೇ ಇಲ್ಲವಂತೆ! ಅವರಿಗೆ ಗಿರಾಕಿಯ ಹತ್ತರ ನಿಷ್ಕರವಾಗಿ ಹಣ ವಸೂಲ್ಮಾಡುವಾಗ ದಯೆಯೇ ಇಲ್ಲ ಎಂಬಲ್ಲಿ ಈ ರೀತಿ ಹೇಳಿದೆ. ಗೇರಸೊಪ್ಪೆಯ ಹೆಣ್ಣಾದರೂ ಜಾರಿ ಬಿದ್ದರೆ ಮಣ್ಣಾಗದೆ ಇದ್ದೀತೆ? ಸನ್ಯಾಸಿ ಕೆಟ್ಟಾ ಜಪದಲ್ಲಿ! ಅದು ಯಾವ ಜಪವೆಂದು ಬೇರೆ ಹೇಳುವದೆ ಬೇಡ. ಸುಡುಗಾಡಿಗೆ ಹೋದ ಹೆಣ, ಸೂಳೆಗಾರಿಕೆಗೆ ಕೊಟ್ಟ ಹಣ ಮತ್ತೆ ಮರಳಲಿಕ್ಕಿಲ್ಲವಂತೆ!

ಒಬ್ಬನು ಕಾಗೆಗಿಂತ ಕರಿಯವನು, ಸೂಜಿಗಿಂತ ಸಪುರ (ಸೀರ, ಸಣ್ಣ). ಅಜ್ಜ- ಅಜ್ಜಿಗಿಂತ ಹಿರಿಯನು. ಬಡ್ಡೀಮಗ ಎಂದು ಹಾದಿಯಲ್ಲಿ ಹೋಗುವವನನ್ನು ಬಣ್ಣಿಸುತ್ತಾಳೆ ಒಬ್ಬಳು. ಕಾಗೆಗೆ ಒಂದು ಕಲ್ಲು ಹೊಡೆದು ಹೋಗು; ಅಡಕೆಯ ಹಾಳೆಯ ಕೊಟ್ಟೆ (ಅಡಕೆಯ ಮೇಲಿನ ಹಾಳೆಯನ್ನು ಬಗ್ಗಿಸಿ ಮಾಡಿದ ತಟ್ಟೆಯಾಕಾರದ ಗೂಡು)ಯ ಮೋರೆಯವನೇ, (ಅಂದಗೇಡಿ) ಎಂದೂ ಅವನನ್ನು ನಿಂದಿಸುತ್ತಾಳೆ.

ಈ ಹಾಡುಗಳನ್ನು ಹೇಳಿದವರು ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ನಾಮಧಾರಿ ಜಾತಿಯ ಹೆಂಗಸರು. ಸೌ ಪಾರ್ವತಿ ಶಿವು ನಾಯ್ಕ ಬಾಡ, ಸೌ ನಾಗಮ್ಮ ಹನುಮಂತ ನಾಯ್ಕ ಮೂರೂರು, ಗಣಪಿ ನಾರಾಯಣ ನಾಯ್ಕ ಮೂರೂರು, ಮಾದೇವಿ ತಿಮ್ಮಣ್ಣ ನಾಯ್ಕ ಮೂರೂರು, ಬೆಳಿಯಮ್ಮ ಪುಟ್ಟ ನಾಯ್ಕ ಹೊಸಾಕುಳಿ, ಲಕ್ಷ್ಮೀಯೇರಪ್ಪ ನಾಯ್ಕ ಕೊಡಕಣಿ, ಹೆಗಡೆ ಉರಿನ ಗೌರಿ ಶಿವಪ್ಪ ನಾಯ್ಕ, ಗೌರಿ ಮಹಾದೇವ ನಾಯ್ಕ, ಪಾರ್ವತಿ ಜಟ್ಟಿ ನಾಯ್ಕ, ಸೌಭದ್ರಿ ರಾಮ ನಾಯ್ಕ, ದೇವಿ ಗೋಯ್ಲಪ್ಪ ನಾಯ್ಕ, ಬೀರು ಸುಬ್ಬಯ್ಯ ನಾಯ್ಕ, ಸೌ ಸೋಮ ನಾರಾಯಣ ನಾಯ್ಕ, ಸೌ ನಾಗಮ್ಮ ನಾಗಪ್ಪ ನಾಯ್ಕ, ಸೌ ಗೋಪಿ ಕೋಂ ಬೀರಪ್ಪ ನಾಯ್ಕ, ದೇವಿ ಗೋವಿಂದ ನಾಯ್ಕ, ತಿಮ್ಮ ಮಾರಿ ನಾಯ್ಕ, ಸೌ ಸಾವಿತ್ರಿ ರಾಮ ನಾಯ್ಕ, ದೇವಿ ಹನುಮಂತ ನಾಯ್ಕ, ಲಕ್ಷ್ಮೀ ದೇವಪ್ಪ ನಾಯ್ಕ (ಜಡೆ), ದೇವಿ ನಾಗಪ್ಪ ನಾಯ್ಕ, ನಾಗಮ್ಮ ಬೀರ ನಾಯ್ಕ, ಪರಮೇಶ್ವರಿ ಗಣಪಯ್ಯ ನಾಯ್ಕ ಮುಂತಾದ ಹೆಗಡೆಯ ಕೇರಿಯವರು... ನಾಗಮ್ಮ ನರಸ ನಾಯ್ಕ (ಉರುಕೇರಿ) ಹಾಗೂ ತಿಮ್ಮ ಮಾರಿ ನಾಯ್ಕ, ತೀರ ವೃದ್ಧಿಯರು, ತೊಂಬತ್ತರ ಮನೆಯನ್ನು ದಾಟಿದವರು. ಕು ಕಮಲಾ ಬಲಿಯಂದ್ರ ನಾಯ್ಕ ಹದಿನಾರು ಹದಿನೇಳು ವರ್ಷದವಳು.

ಕೆಲವು ಗಾಮೊಕ್ಕಲ ಪಟಗಾರ ಹೆಂಗಸರೂ ಇಲ್ಲಿಯ ಹಾಡುಗಳನ್ನು ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ. ಈ ಹಾಡುಗಳೆಲ್ಲಾ ಈ ನಾಮಧಾರಿ ಹೆಂಗಸರಲ್ಲೂ ಪ್ರಚಾರದಲ್ಲಿವೆ. ಉಚ್ಚಾರದ ದನಿಯಲ್ಲಿ ಇವರ ಮಾತುಗಳಲ್ಲಿ ಸ್ವಲ್ಪ ವ್ಯತ್ಯಾಸವಿದೆ. ಕೊಟ್ಟು ಎಂಬಂಥ ಒಕಾರ ಶಬ್ದ ಗಾಮೊಕ್ಕಲ ಮಾತಿನಲ್ಲಿ ಕುಟ್ಟು ಎಂದು ಉಕಾರವಾಗುತ್ತದೆ. ಮತ್ತೆ ಬೇರೆ ಶಬ್ದ ವ್ಯತ್ಯಾಸವಿಲ್ಲ. ಹೇಳುವ ಧಾಟಿಯಲ್ಲಿ ವ್ಯತ್ಯಾಸವಿರುತ್ತದೆ.

ನಾಗು ಕುಟ್ಟಪ್ಪ ಪಟಗಾರ ಮಿರ್ಜಾನ, ಸೌ ಯಮುನಾ ಗಣಪತಿ ಪಟಗಾರ ಕಮಲಾ ನಾರಾಯಣ ಪಟಗಾರ ಮಾಸೂರಿನವರು. ಪರಮೇಶ್ವರಿ ಪರಮೇಶ್ವರ ಪಟಗಾರ ಎಂಬ ವೃದ್ಧಿ ಹೆಗಡೆ ಉರಿನ ತಾರಿಬಾಗಿಲಿನವಳು.

ಈ ಸಂಕಲನದ ಹಾಡುಗಳಲ್ಲಿ ಉತ್ತಮ ಕಾವ್ಯಗುಣವಿದೆಯೆಂಬುದನ್ನು ಸಾಹಿತ್ಯ ಪ್ರಿಯರು ಅರಿಯಬಹುದಾಗಿದೆ.

ಅರ್ಥಕೋಶ 1-10

೧. ಶಿವೇ ಸೋಬಾನೇ

ಪದ್ಯ ೧	ಸಾರದಾ	ಶಾರದಾ
ಪದ್ಯ ೧	ಬಲಗೊಂಡು	ಸುತ್ತಲೂ ಪ್ರದಕ್ಷಿಣೆ ಹಾಕಿ
ಪದ್ಯ ೧	ಗಣನಾತ	ಗಣನಾಥ
ಪದ್ಯ ೧	ರಂಬ್ಯವ್ರೂ, ರಂಭೆಯವರು, ಸುಂದರಿಯರು	
ಪದ್ಯ ೧	ಗಂಧ ಸಾಲಕ್ಕಿ, ಸುಗಂಧವುಳ್ಳ ಸಣ್ಣಕ್ಕಿ.	
ಪದ್ಯ ೨	ಲಕ್ಕಿ	ಅಕ್ಕಿ
ಪದ್ಯ ೨	ಸೆಳಸೂತ	ಅಳೆಯುತ್ತ
ಪದ್ಯ ೨	ಚಿತ್ರಾಂಬರ ಕದುರು	ಬಣ್ಣ ಹಾಕಿದ ತನೆಯ ಚಿತ್ರ
ಪದ್ಯ ೨	ತೊಳಸು	ಕುಟ್ಟು.
ಪದ್ಯ ೪	ಚಂದಣ	ಚಂದನ; ವನಕಿ, ಒನಿಕೆ- ಗೇರು, ಹಸನಮಾಡು
ಪದ್ಯ ೪	ಪಂತಿಟ್ಟಿ	ಪಂತಿ (ಪಂಕ್ತಿ)ಯನ್ನಿಟ್ಟು
ಪದ್ಯ ೪	ಕೊಮರ	ಕುವರ.
ಪದ್ಯ ೫	ಗಂದದ ಬಹತಲಿ	ಗಂಧದ ಬೈತಲೆ
ಪದ್ಯ ೫	ಗಮನೀರಾ	ಗಮನೆಯರೇ, ಮಂದಗಮನೆಯರೇ, ಸುಂದರಿಯರೇ.

೨. ಭತ್ತ ಮೆರಿದು ಅಕ್ಕಿ ಮಾಡುವದು

ಪದ್ಯ ೭	ಯೆಷ್ಟು	ಎಷ್ಟು ಇಲ್ಲಿ ಎತ್ತು ಎಂದಿರಬೇಕು
ಪದ್ಯ ೭	ಹಂದೆತ್ತು	ಮೈಮೇಲೆ ಬಿಳಿ ಬಣ್ಣದ ಪಟ್ಟಿಯಿದ್ದ ಎತ್ತು.
ಪದ್ಯ ೮	ಕೊಂಬೋರು	ಕೊಳ್ಳುವುದು
ಪದ್ಯ ೯	ಕೊರಸುಗಿ	ಕುಚ್ಚಿಗೆ ಅಕ್ಕಿ, ಭತ್ತವನ್ನು ನೀರಿನಲ್ಲಿ ಕೊರಿಸಿ (ಕುದಿಸಿ) ಒಣಗಿಸಿ ಕುಟ್ಟಿದ ಅಕ್ಕಿ
ಪದ್ಯ ೯	ತಟ್ಟೀಕಂಡಿ	ತೊಟ್ಟುಕೊಂಡು
ಪದ್ಯ ೯	ತೋಕಾಡಿ	ಚೆಲ್ಲಾಡಿ
ಪದ್ಯ ೧೦	ತಡವೆ	ಹಿಡಿಯುತ್ತೇನೆ
ಪದ್ಯ ೧೦	ಜಂತನುದಾ	ಯಂತ್ರದಂಥ.
ಪದ್ಯ ೧೧	ಬಳ್ಳರು	ಬಳಿಯವರು
ಪದ್ಯ ೧೨	ಯೆಸ್ರಾ	ಎಸರನ್ನು (ಅನ್ನ ಬೇಯಿಸಲು ನೀರನ್ನು)
ಪದ್ಯ ೧೨	ಕಡ್ಲಿಗೆ	ಕಡಲೆಯೊಡನೆ ಸೇರಿಸಿ ಕಜ್ಜಾಯ ಮಾಡಲು
ಪದ್ಯ ೧೨	ನೆಡಗಿನ	ನಡುವಿನ.
ಪದ್ಯ ೧೩	ದ್ವರಲ್ಲ	ರಂಧ್ರವಿಲ್ಲ.

ಪದ್ಯ ೧೫	ಹುಳುಸೊಪ್ಪು	ಹುಲ್ಲು ಮತ್ತು ಸೊಪ್ಪು
ಪದ್ಯ ೧೫	ನೆರ್ ತಿನ್ನೂ	ನರಿ ತಿನ್ನು (ತಿನ್ನಲಿ).

೪. ರಾಗಿ ಬೀಸುವ ಹಾಡು

ಪದ್ಯ ೨೩	ತುದಿಗೊಟ್ಟ	ತುದಿಗೊಟ
ಪದ್ಯ ೨೩	ಕಡಕಿ	ಬೀಸುವ ಕಲ್ಲಿನ ಕೆಳಗೆ ಇಡುವ ಬೆದಿರಿನ ಚಾಪೆ.
ಪದ್ಯ ೨೫	ಕುಂಬ್ರಿ	ಕುಮರಿ, ರಾಗಿ ಬಿತ್ತುವ ಗುಡ್ಡದ ಓರೆ
ಪದ್ಯ ೨೫	ಸುಂಡ್ಲಾ	ಸೊಂಡಿಲಿನ
ಪದ್ಯ ೨೫	ರೊಂಡ, ರುಮಡ	
ಪದ್ಯ ೨೫	ಇಳಗೂರು	ಪದ್ಯ ಕುತ್ತಿಗೆಯಿಂದ ಇಳಿಸುತ್ತಾರೆ.
ಪದ್ಯ ೨೬	ಮೆಂದಿ	ಮೆಲಿದು
ಪದ್ಯ ೨೭	ಯದಿಗಲ್ಲೇ	ಎದೆಗೆ ಬಡುವ ಕಲ್ಲೇ.

೫. ಅಪ್ಪನ ಮನೆ

ಪದ್ಯ ೨೯	ಅಪ್ಪನರುಮಲ್ಲಿ	ಅಪ್ಪನ ಅರಮನೆಯಲ್ಲಿ
ಪದ್ಯ ೩೦	ಸುಕ್ರಾರ್ಕೂ	ಶುಕ್ರವಾರ ದಿನ
ಪದ್ಯ ೩೨	ತೆಂಗುಳಂದ್	ಒಂದು ತಿಂಗಳು;
ಪದ್ಯ ೩೨	ತೆಳಿ	ತಿಳಿ.
ಪದ್ಯ ೩೩	ಕೊಡುಪಾನ	ತಾಮ್ರದ ಕೊಡ (ಬಿಂದಿಗೆ)
ಪದ್ಯ ೩೩	ಇಶೂರಿಗೆ	ಎಸರನ್ನಿಟ್ಟು ಅಕ್ಕಿ ಹೊಯ್ಯಲು.
ಪದ್ಯ ೩೫	ಮಜ್ಜಿನ	ಮಧ್ಯಾಹ್ನ
ಪದ್ಯ ೩೭	ಹಾವೇ	ಹಾಯುವೆ, ನೀರನ್ನು ಹಾದು ಹೋಗುವೆ
ಪದ್ಯ ೩೭	ಕೋಡೇ	ಕೂಡ
ಪದ್ಯ ೩೮	ಮನುವಾಲೆ	ವನವಾಗಲೆ
ಪದ್ಯ ೩೯	ಪಾವೀಸಂಬದ ಕೇಳಿ	ಪಾಯಸ ಮಾಡುವರೆಂದು ಕೇಳಿ
ಪದ್ಯ ೪೦	ವಡತಿಂಬೊ	ಒಡದು ತಿನ್ನುವಾ
ಪದ್ಯ ೪೧	ಹುಸಿ	ಸಣ್ಣ ಭಾಗ
ಪದ್ಯ ೪೪	ಅಡು	ಅಡಿಗೆ ಮಾಡು
ಪದ್ಯ ೪೪	ಹಂಡಿ	ಹಂಡೆ, ದೊಡ್ಡ ಅಡಕಿಲು
ಪದ್ಯ ೪೪	ಕಂಡೀಗಾ	ಖಂಡುಗೆ
ಪದ್ಯ ೪೬	ಯೆಲಿಶಂತೇ	ವೀಳ್ಯದೆಲೆ ಸಂತೆ.

೬. ತಾಯಿ- ಮಕ್ಕಳು

ಪದ್ಯ ೪೭	ಹಡಗೈದ್ದಿ	ಹಡಗು ಹೊರಟು
ಪದ್ಯ ೪೭	ನಂಗಾಲಿಕ್ಕದೆ	ನಂಗರ್ (ಲಂಗರು) ಹಡಗು ಹೋಗದೆ ನಿಲ್ಲುವಂತೆ ಲಂಗರು ಹಾಕಿದೆ
ಪದ್ಯ ೪೭	ಅಳವೆ	ನದಿ ಸಮುದ್ರ ಸೇರುವ ಭಾಗ
ಪದ್ಯ ೪೮	ದಿಷ್ಟಿ	ದೃಷ್ಟಿ
ಪದ್ಯ ೪೮	ಉಟ್ಟೊಲ್ಲಿ	ಉಟ್ಟ ಒಲ್ಲಿ (ದೋತರ)
ಪದ್ಯ ೪೮	ಶರುಗಾ	ಸೆರಗನ್ನು
ಪದ್ಯ ೪೯	ರತಿಬಳ್ಳೀ	ಸುಂದರ ಬಳ್ಳಿ
ಪದ್ಯ ೪೯	ಬೆಳಿಚೆಬ್ಬು	ಬಿಳಿಸಿಬ್ಬು.
ಪದ್ಯ ೫೦	ದೀವೂಗಿ	ದೀವಿಗೆ
ಪದ್ಯ ೫೦	ಯೆಣ್ಣೆ	ಎಣ್ಣೆ
ಪದ್ಯ ೫೦	ದೋರೀನಾ	ದೂರಿನ
ಪದ್ಯ ೫೧	ಆಕೆಸ	ಆಕಾಶ
ಪದ್ಯ ೫೧	ಬಿಡಗೀಗೆ	ಬೆಡಗಿಗೆ
ಪದ್ಯ ೫೨	ಉಂಗೀಲಾ	ಉಂಗುರ
ಪದ್ಯ ೫೨	ಅಗ್ರದಾ ತೇರು	ಅಗ್ರಹಾರ ಉರಿನ ತೇರು (ಅಗ್ರಹಾರ ಹಳದೀಪುರ ಉರಿನ ಭಾಗ)
ಪದ್ಯ ೫೪	ಪೌರಾತ್ಮಿ	ಪುರೋಹಿತನ ಕೆಲಸ, ಪೌರೋಹಿತ್ಯ
ಪದ್ಯ ೫೫	ಮಾರ್ವಲ್ ಬಂದಾ	ಮಾರಲು ಬಂದ
ಪದ್ಯ ೫೬	ವಳ್ಳಿಗೆ	ಒರಳಿಗೆ
ಪದ್ಯ ೫೬	ಅಕ್ ಹೆಚ್ಚಾಲಿ	ಅಕ್ಕಿ ಹೆಚ್ಚಾಗಲಿ
ಪದ್ಯ ೫೬	ಮುತ್ತೈತ್ತಿರ್	ಮುತ್ತೈದೆಯರು
ಪದ್ಯ ೫೬	ಕಳುಸಕ್ಕೆ	ಕಲಶ ಹಿಡಿಯಲಿಕ್ಕೆ.
ಪದ್ಯ ೫೭	ಲತ್ತೆ	ಅತ್ತೆ ಎಂಬುದಕ್ಕೆ ಲಕಾರ ಸೇರಿಸಿದ ಹಾಡಿನ ರೂಪ
ಪದ್ಯ ೫೭	ಹೋಗಬೇಡ	ಹೋಗಬೇಡ.
ಪದ್ಯ ೫೯	ಲಳಿ ಕೇಳಿ	ಅಳಿಯನು ಕೇಳಿ
ಪದ್ಯ ೫೯	ಸತ್ತುಗೆ	ಸತ್ತಿಗೆ.
ಪದ್ಯ ೬೦	ಮನ್ನಿಡ್ಡಿ	ಮನೆಯಲ್ಲಿಂದ.
ಪದ್ಯ ೬೪	ಗೌರಲು	ಗೌರಿ
ಪದ್ಯ ೬೪	ಕೆರು	ಕೆರೆ
ಪದ್ಯ ೬೪	ಬಳು ಬಂದಿ	ಹರಿದು ಬಂದು
ಪದ್ಯ ೬೫	ತಾಣಾದೀವುಗಿ	ತಾಣದೀವಿಗೆ
ಪದ್ಯ ೬೬	ದೋರೀನಾ	ದೂರಿನ, ದೂರದ
ಪದ್ಯ ೬೭	ಬಾದಿ	ಭಾರ
ಪದ್ಯ ೬೮	ಹಲಿ	ಚಿತ್ರ

ಪದ್ಯ ೨೮	ಲಾಯಿಸ	ಯಿಸ, ಆಯುಷ್ಯ
ಪದ್ಯ ೨೯	ಯೆಲ್ಲಾದ	ಇಲ್ಲದ
ಪದ್ಯ ೨೯	ವಸ್ತಿ	ವಸತಿ
ಪದ್ಯ ೨೯	ಉಳಿಬೌದು	ಉಳಿಯಬಹುದು.

೨. ಅಣ್ಣ- ತಮ್ಮ

ಪದ್ಯ ೨೦	ತಡದೆ	ಹಿಡಿದೆ, ತಡೆದೆ
ಪದ್ಯ ೨೦	ತಣ್ಣೆ	ತಂಗಳನ್ನ
ಪದ್ಯ ೨೦	ಸಂಗ್ರಮ್ನಾ	ಸಂಗ್ರಾಮದ, ಯುದ್ಧ ಮಾಡುವ
ಪದ್ಯ ೨೧	ವಪ್ಕಾರ	ಉಪಕಾರ
ಪದ್ಯ ೨೧	ನತ್ತುಗೆ	ಭತ್ತಿಗೆ
ಪದ್ಯ ೨೧	ದುರ್ಪತಿ	ದ್ರೌಪದಿ, ಇಲ್ಲಿ ಹೆಂಡತಿ
ಪದ್ಯ ೨೨	ಜೊಳಕ	ಜಳಕ (ಸ್ನಾನ)
ಪದ್ಯ ೨೨	ಹರವ	ಹರಿವ
ಪದ್ಯ ೨೪	ಕಾಸಿ	ಕಾಸೆ
ಪದ್ಯ ೨೪	ನಡಕಟ್ಟು	ಕಟಿಗೆ ಸುತ್ತಿದ ಬಟ್ಟೆ
ಪದ್ಯ ೨೫	ಕಯಡಿ	ಕದಡಿ, ನೀರಿನಲ್ಲಿ ಸೇರಿಸಿ ತಿರುಗಿಸಿ
ಪದ್ಯ ೨೫	ಮಾಯ್ನಮೆಡಿ	ಮಾವಿನ ಮಿಡಿ
ಪದ್ಯ ೨೫	ತೊಪ್ಪ	ತುಪ್ಪ.
ಪದ್ಯ ೨೭	ವಗುಕೊಳ್ಳೊ	ಒಗೆದುಕೊಳ್ಳೊ
ಪದ್ಯ ೨೭	ಚೇಜಿ	ತೇಜಿ, ಕುದುರೆ
ಪದ್ಯ ೨೭	ಹೇರಿ	ಏರಿ.
ಪದ್ಯ ೨೮	ಕೋಡ್	ಕೋಡ, ಕೂಡ, ಸಂಗಡ
ಪದ್ಯ ೨೮	ಪದ್ಯ ೨೦	ಕಾಂಕಿ ಕಾಗೆ
ಪದ್ಯ ೨೮	ಕರುಕರು	ಕರಕರೆ, ಕೆಟ್ಟಸ್ವರ ತಳು, ತಳುಮಳ
ಪದ್ಯ ೨೮	ಬಾಸಿ	ಭಾಷೆ, ಕರಕರೆದನಿಯ ಅರ್ಥ
ಪದ್ಯ ೨೮	ಸುಳು	ಸುಳ್ಳು
ಪದ್ಯ ೨೯	ಕಾಟಕ	ಕಾಟ ಕೊಡುವವ(ರು)
ಪದ್ಯ ೨೯	ಜೀಕೀನ	ಸಾಕಿದ (ಕೊರಳುಪಟ್ಟಿಯಿರುವ)
ಪದ್ಯ ೨೪	ತಿಕ್ಕದಕೂ	ತಿಕ್ಕುವದಕ್ಕೆ
ಪದ್ಯ ೨೪	ಅಂಬೂಬಲ	ಅಂಬು ಬಿಲ್ಲುಗಳನ್ನು
ಪದ್ಯ ೨೫	ಚಂದ್ರಾಣಿ	ಚಂದ್ರನಂತೆ ಚಂದವಾದ
ಪದ್ಯ ೨೬	ಮಾನಿಸು	ಧ್ಯಾನಿಸು, ವಿಚಾರಮಾಡು, ನೆನಪಿನಲ್ಲಿತರು

ಪದ್ಯ ೮೭	ರಣ	ಹಣ
ಪದ್ಯ ೮೮	ಬೆಳ್ಳೆಟ್ಟಿ ಹೂಮಗು	ಬಿಳಿಯ(ಬೆಟ್ಟದ)ಹೂ
ಪದ್ಯ ೮೯	ವೈಶಕ	ವೈಶಾಖ
ಪದ್ಯ ೯೦	ಮುಗಲರು	ಮೊಗಲರು
ಪದ್ಯ ೯೧	ರಂಜಕ	ಪಾದರಸ, ಕೋವಿಮದ್ದು
ಪದ್ಯ ೯೧	ಬೊಯ್‌ಡಿ	ಬುರುಡೆ.
ಪದ್ಯ ೯೨	ಈಡು	ಕೋವಿ ಗುಂಡು ಹಾರಿಸುವುದು.
ಪದ್ಯ ೯೩	ಹರುಬಳ್ಳಿ	ನೆಲಕ್ಕೆ ಹಬ್ಬಿದ ವೀಳ್ಯದಲೆ ಬಳ್ಳಿ
ಪದ್ಯ ೯೩	ಚಂಚಿ	ಸಂಚಿ, ವೀಳ್ಯ ಹಾಕುವ ಚೀಲ
ಪದ್ಯ ೯೪	ದಾಯ್ಕಾರ	ದಾಯಾದಿ
ಪದ್ಯ ೯೪	ವಡ್ಡು	ಒಡಲು
ಪದ್ಯ ೯೫	ಕೊಂಬು	ಆನೆಯ ಕೋಡು (ಹಲ್ಲು)
ಪದ್ಯ ೯೫	ಸಂಗ್ರಮ	ಸಂಭ್ರಮ
ಪದ್ಯ ೯೫	ಕೊಂಬೇರಿ	ಕೊಂಬಿನಂತೆ ಏರಿ!
ಪದ್ಯ ೯೭	ಜೇಮ	ಜೀವ
ಪದ್ಯ ೯೭	ಸುರುಕರಕ್	ಸರಕಾರದ ಕಚೇರಿಗೆ
ಪದ್ಯ ೯೭	ವಾಲಿ	ಪತ್ರ.
ಪದ್ಯ ೯೮	ಸುಳ್ಳು	ಸುಳಿಯ (ಹೆಂಡವನ್ನು ಇಳಿಸಲು)
ಪದ್ಯ ೯೯	ಕುಲು	ಕುಲ
ಪದ್ಯ ೧೦೦	ಹಲುಕಟ್ಟಾ	ಹುಲ್ಲಿನ ಕಟ್ಟನ್ನು
ಪದ್ಯ ೧೦೦	ಸೆಳುದಂತೆ	ಸೆಳೆ(ಎಳೆ)ದಂತೆ
ಪದ್ಯ ೧೦೦	ಬಲ್ಲಾದರು	ಬಲ್ಲವರು
ಪದ್ಯ ೧೦೧	ಸಿರಸಿ ಸೇವಮ್ಮ	ಸಿರಸಿ ಮಾರಿ, ಅಮ್ಮ (ಶಿವಮ್ಮ)
ಪದ್ಯ ೧೦೧	ಬಂಡಾರ	ಭಂಡಾರ, ಕುಂಕುಮ ಪ್ರಸಾದ
ಪದ್ಯ ೧೦೧	ಕರತ	ಕರ್ತ, ಪಾತ್ರ, ಯಜಮಾನ
ಪದ್ಯ ೧೦೨	ನಿಚ್ಚುರ	?
ಪದ್ಯ ೧೦೩	ಸುಳ್ಳೆವು	ಸೂಳೆಯರು
ಪದ್ಯ ೧೦೪	ಚೇಜಿ	ತೇಜಿ, ಕುದುರೆ
ಪದ್ಯ ೧೦೫	ಬಣ್ಣಾಣೀ	ಬಣ್ಣನೆ
ಪದ್ಯ ೧೦೬	ಚೆನ್ನ	ಚೆನ್ನ
ಪದ್ಯ ೧೦೬	ವೋಟ	ಉಟ
ಪದ್ಯ ೧೦೬	ಕರಿ	ಕರೆ
ಪದ್ಯ ೧೦೬	ಕೂಟ	ಸಭೆ ಜಾತಿಯವರ ಸಭೆ
ಪದ್ಯ ೧೧೦	ವಂಬತ್ಯೇಳಿ	ಒಂಬತ್ತು ವೀಳಯ, ಕರೆವ ವೀಳಯ

ಪದ್ಯ ೧೧೦	ಕರಿ	ಕರೆ
ಪದ್ಯ ೧೧೧	ಯೆಸುರೆತ್ತು	ಅನ್ನಮಾಡಲು ಪಾತ್ರೆಯಲ್ಲಿ ಒಲೆಯ ಮೇಲೆ ನೀರನ್ನಿಡು
ಪದ್ಯ ೧೧೧	ಮನಿತಂಟೆ	ಮನೆಯ ತನಕ
ಪದ್ಯ ೧೧೨	ಗುಡಗುಟ್ಟು	ತೋರಣ ಹಾಕುವದು
ಪದ್ಯ ೧೧೨	ಸೋರಿ	ಸ್ವಾರಿ
ಪದ್ಯ ೧೧೨	ಪಾರ	ಪಹರೆ
ಪದ್ಯ ೧೧೪	ಕೋಟೆ	ಕೋಟೆ
ಪದ್ಯ ೧೧೪	ತಾಕತಾಕಿಲಿ	ಬಹಳ ಬೇಗ
ಪದ್ಯ ೧೧೫	ನೆಳ	ನೋಣ
ಪದ್ಯ ೧೧೯	ಕಲ್ಲೊಳ್ಳ	ಕಲ್ಲಿನ ಒರಳನ್ನು
ಪದ್ಯ ೧೨೨	ಶಳಗಂಟು	ಸೆಳೆಗಂಟು
ಪದ್ಯ ೧೨೪	ಮರಗಲ್‌ಬೇಡ	ಮರುಗಲು ಬೇಡ
ಪದ್ಯ ೧೨೪	ಸಾಪ	ಶಾಪ
ಪದ್ಯ ೧೨೫	ಕಾಕಿ	ಕಾಗೆ
ಪದ್ಯ ೧೨೫	ಕೆಲವದು	ಕೂಗುತ್ತದೆ
ಪದ್ಯ ೧೨೬	ದಂಟು	ದೊಣ್ಣೆ, ಶಣ್ಣಣ್ಣ, ಸಣ್ಣ ಸಣ್ಣ
ಪದ್ಯ ೧೨೭	ಅಟದೋರ	ಅಷ್ಟುದೂರ
ಪದ್ಯ ೧೨೭	ದೆನುಕಿನ	ದಿನದ
ಪದ್ಯ ೧೨೮	ಬಾಂಬಾಲಿ	ಬಾವುಲಿ, ಆಭರಣ
ಪದ್ಯ ೧೨೮	ಚಿಟಮುಟಗಿ	ಕೈದುಗಿ, ಕೇದಿಗೆ
ಪದ್ಯ ೧೨೮	ಕರಡುಗೆ	ಕರಡಿಗೆ
ಪದ್ಯ ೧೨೯	ಕಾರಿ	ಕಾರೆಗಿಡದ
ಪದ್ಯ ೧೨೯	ಹೆಟ್ಟೆ	ನಟ್ಟು
ಪದ್ಯ ೧೩೦	ಹಿಂಡಿನ್ನೆಟ್ಟು	ಹೆಂಡತಿ ಇನ್ನೆಷ್ಟು
ಪದ್ಯ ೧೩೦	ಹಟಬಿ	ಗಟ್ಟಿಗಿತ್ತಿ
ಪದ್ಯ ೧೩೧	ರತುರಂಬೆ	ರತಿರಂಬೆ, ಸುಂದರಿ
ಪದ್ಯ ೧೩೧	ದೊರಗೊಳು	ದೊರೆ
ಪದ್ಯ ೧೩೨	ಯೆಲಿ	ಎಲೆ
ಪದ್ಯ ೧೩೨	ರಿತಿ	ರುಚಿ
ಪದ್ಯ ೧೩೨	ಕೋಡಿನ್ನೆ	ಕೂಡ ಇನ್ನು
ಪದ್ಯ ೧೩೨	ಬಾಳಿಸುಳ್ಳಂಗೆ	ಬಾಳಿಸುಳಿಯಂತೆ.
ಪದ್ಯ ೧೩೪	ಯೆತ್ತಾ	ಎತ್ತನ್ನು
ಪದ್ಯ ೧೩೫	ಚಂದವರ	ಚಂದಾವರ, ಪ್ರಸಿದ್ಧ ಐತಿಹಾಸಿಕ ಊರು ಹೊನ್ನಾವರ ತಾಲ್ಲೂಕು.
ಪದ್ಯ ೧೩೬	ನೆಡಗೆ	ನಡುವೆ

ಪದ್ಯ ೧೩೬	ಬೆಗರೂವ	ಬೆವರುತ್ತಾನೆ
ಪದ್ಯ ೧೩೭	ಶೇಗಿ	ಸೀಗೆ
ಪದ್ಯ ೧೩೮	ಯೆಲು	ಎಲೆ ಶಬ್ದದ ಹಾಡಿನಲ್ಲಿನ ರೂಪ
ಪದ್ಯ ೧೩೯	ಮಾಸಿದ್ರೂ	ಮಾಸಿದರೂ
ಪದ್ಯ ೧೪೦	ಅಳವೆಲ್ಲ	ಅಳಿವಿಲ್ಲ
ಪದ್ಯ ೧೪೧	ಮಡ್ಡಿ	ಮಡಿಕೆ
ಪದ್ಯ ೧೪೨	ದಡಕಂಬಾದು	ದಡಕ್ ಎಂಬ ಶಬ್ದವಾಗುವುದು
ಪದ್ಯ ೧೪೩	ಅಡಕತ್ತಿಲಿ	ಅಡಕೊತ್ತಿನಲ್ಲಿ
ಪದ್ಯ ೧೪೪	ವಡದಂತೆ	ಒಡದಂತೆ
ಪದ್ಯ ೧೪೫	ಮಿಡಕಾಡು	ಅಗಳಾಡುವ ಹಾರುವ.

೯. ಅತ್ತಿಗೆ

ಪದ್ಯ ೧೪೬	ಮುಕ್ಕದ್ರ	ಮುಕ್ಕುವವಳ
ಪದ್ಯ ೧೪೭	ತೊಳೊಕೆ	ತೊಳೆಯಲು
ಪದ್ಯ ೧೪೮	ಬೆಕ್ಕಂದಿ	ಬೆಕ್ಕೆಂದು
ಪದ್ಯ ೧೪೯	ಲೊಡುದ	ಹೊಡೆದನು
ಪದ್ಯ ೧೫೦	ಬೇಸರಿ	ಬೇಸರಿಕೆ
ಪದ್ಯ ೧೫೧	ಅಕು	ಅಕ್ಕ ಎಂಬ ಶಬ್ದದ ಹಾಡಿನ ರೂಪ
ಪದ್ಯ ೧೫೨	ಉಡುಕಾ	?
ಪದ್ಯ ೧೫೩	ಒಡಕು	?
ಪದ್ಯ ೧೫೪	ಬಣ್ಣಿ	ಅಡಿಗೆ ?
ಪದ್ಯ ೧೫೫	ಮಡುಗಾನೆ	ಇಟ್ಟಿಡ್ಡೇನೆ
ಪದ್ಯ ೧೫೬	ಪಾಪಗೆಟ್	ಪಾಪಕೆಟ್ಟ, ಬಹಳಕೆಟ್ಟ
ಪದ್ಯ ೧೫೭	ರಾಕಸ್ತಿ	ರಾಕ್ಷಸಿ ಮಿಲದ್ದೋಗು, ಮೆಲಿದು ಹೋಗು
ಪದ್ಯ ೧೫೮	ಅಕು	ಅಕ್ಕಿ, ಎಂಬುದರ ಹಾಡಿನ ರೂಪ
ಪದ್ಯ ೧೫೯	ವಳ್ಳಕೆ	ಒರಳಿಗೆ
ಪದ್ಯ ೧೬೦	ಬಂಡಿಯ	ಹಾಸ್ಯ ಮಾಡುವ
ಪದ್ಯ ೧೬೧	ಹಳುದಳೆ	ಹಳಿದಳು
ಪದ್ಯ ೧೬೨	ಗಿವಚಿ	ಕಿವುಚಿ
ಪದ್ಯ ೧೬೩	ಕೊಳಕೂಲಟ್ಟೀದೆ	ಹೊಲಸು ಅಡಿಗೆ ಮಾಡಿದೆ
ಪದ್ಯ ೧೬೪	ತೊಂಡಿಗೆ	ತೊಂಡೆಬಳ್ಳಿಗೆ
ಪದ್ಯ ೧೬೫	ಬವ್ವನೆ	ಬಯ್ಯುವನ
ಪದ್ಯ ೧೬೬	ಮಾಯ್	ಮಾವಿನ

ಪದ್ಯ ೧೫೧	ಸುಸಲು	ಉಸಿರು
ಪದ್ಯ ೧೫೨	ಅರ್ಥ	ಅರ್ಥ
ಪದ್ಯ ೧೫೪	ಬಂಡಾಗಬೇಡ	ಅವಹೇಳನಕ್ಕೆ ಗುರಿಯಾಗಬೇಡ
ಪದ್ಯ ೧೫೫	ಕಾಡ್ಯೇರಿ	ಬಂದಳಿಕ್? ಕೆಟ್ಟ ಬಳ್ಳಿ?
ಪದ್ಯ ೧೫೫	ಗೋಡಾ, ಗೋಡೆ? ಕುದುರೆ?	
ಪದ್ಯ ೧೫೬	ಕರಡದ್ ಪಿಂಡಿ	ಕರಡದ ಹುಲ್ಲಿನ ಹೊರೆ
ಪದ್ಯ ೧೫೬	ಚೆಚ್ಚರೆ	ಹೊತ್ತರು
ಪದ್ಯ ೧೫೭	ನಪುರ	ಸೀರಾದವಳು
ಪದ್ಯ ೧೫೭	ಇಸ್ತರ	ವಿಸ್ತರ, ವೇಷಗಾರಿಕೆ
ಪದ್ಯ ೧೫೯	ನೇಲುಗಿ	ನಾಲಿಗೆ
ಪದ್ಯ ೧೫೯	ಯೆಣ್ಣೆದ್ರೆ	ಎಣೆಸಿದರೆ
ಪದ್ಯ ೧೬೦	ಹಾವಿಸ	ಹಾವಸೆ
ಪದ್ಯ ೧೬೦	ಚೌವುಡಿ	ಸಭೆ
ಪದ್ಯ ೧೬೧	ಮದ್ಯೆ	ಮದಿವೆಯನ್ನು
ಪದ್ಯ ೧೬೧	ಮದಿ	ಮದುವೆ
ಪದ್ಯ ೧೬೧	ದಿಪು	ದೀಪ
ಪದ್ಯ ೧೬೧	ವರು	ವರಸಾಮ್ಯ
ಪದ್ಯ ೧೬೨	ಕಾವುಲುಗಿ	ಕಬ್ಬಿಣದ ಹೆಂಚಿನ
ಪದ್ಯ ೧೬೨	ರಿತಿ	ರುಚಿ
ಪದ್ಯ ೧೬೫	ಕತ್ತೂರು	ಸುಟ್ಟು ಹೋಗುತ್ತದೆ
ಪದ್ಯ ೧೬೮	ಯೆರುದೀವೆ	ದೋಸೆ ಎರೆದಿದ್ದೇನೆ
ಪದ್ಯ ೧೬೯	ತುಂಬಿಸೊಪ್ಪಟ್ಟೀವೆ	ತುಂಬೆಲೆ ಪಲ್ಯಮಾಡಿದ್ದೇನೆ
ಪದ್ಯ ೧೭೦	ಬೋಳಮ್ಮಿಕಾಯಿ	ಅಮಟಿಕಾಯಿ
ಪದ್ಯ ೧೭೦	ಬೆಳಿಶಟ್ಟೆ	ಬಿಳಿಸಿಗಡಿ
ಪದ್ಯ ೧೭೦	ಕೋಡಮಟೆ	ಕಾಡು ಅಮಟೆ, ಬಳಬಿಟ್ಟೇ, ಹರಿದು ಹೋಗುವ ಹಾಗೆ ಹಾಕಿದೆ
ಪದ್ಯ ೧೭೧	ದಿಮಕಾ	ದಿಮಾಕು ?
ಪದ್ಯ ೧೭೪	ಅತ್ತಲೂದಾ	ಹಿತ್ತಿಲಿನ
ಪದ್ಯ ೧೭೫	ಕೇಸು	ಕೇಶ, ಕೂದಲು
ಪದ್ಯ ೧೭೫	ಬಾಮ	ಸೌಂದರ್ಯ
ಪದ್ಯ ೧೭೫	ನಳನುಳಿ	ಬಹಳ ನವಿರು
ಪದ್ಯ ೧೭೬	ಕೊನಿಯೂಗು	ಅಡಿಕೆ ಕೊನೆಯ (ಗೊನೆ)ಹೂ
ಪದ್ಯ ೧೭೬	ಬೂರಿಲ್ಲ	ಅಂಡವಿಲ್ಲ, ತೂತ್ ಗೈಟೆ, ತೂತಾದ ಪರಟೆ
ಪದ್ಯ ೧೭೭	ತೊಟ್ಟಿಕಾಯ್	ಒಂದು ಜಾತಿಯ ಔಷಧಕ್ಕೆ ಉಪಯುಕ್ತವಾದ ಗಿಡದ ಕಾಯಿ; ಅದು ಬೆಳವಲಕಾಯಿಯೆಷ್ಟು ದೊಡ್ಡದು

ಪದ್ಯ ೧೨೨	ತೊಟ್ಟ	ತೊಟ್ಟು, ಮೊಲೆಯ ಚೂಚಕ
ಪದ್ಯ ೧೨೨	ಗೋಟ್ಟೆಕೆ	ಒಂದು ಜಾತಿಯ, ಕಾಯಿಗಿಡ, ಅದರ ಎಲೆಯ ಬುಡದಲ್ಲಿಯೂ ಕಾಯಿಯ ಬುಡದಲ್ಲೂ ಹಾಲಿನಂಥ ಜಿಗುಟು ರಸ ಬರುತ್ತದೆ, ತಿನ್ನಲಾಗುವದಿಲ್ಲ.
ಪದ್ಯ ೧೨೮	ಗೊಡ್ಡಿ	ಗುಡ್ಡ
ಪದ್ಯ ೧೨೮	ಸನ್ನೇಸಿಕೊಲೆ	ಸನ್ಯಾಸಿ ಕೊಲ್ಲಲ್ಪಟ್ಟು ಸರಿಯಾದ ಸಂಸ್ಕಾರವಿಲ್ಲದೆ ದೆವ್ವವಾಗುವೆಂದು ನಂಬಿಕೆ
ಪದ್ಯ ೧೨೮	ಕೊಲೆ	ಕೊಲೆಯಾದವರ ದೆವ್ವ
ಪದ್ಯ ೧೨೯	ಕಟ್ಟು	ತೀಕ್ಷ್ಣ, ಇಲ್ಲಿ ಆರೋಗ್ಯಕರವಲ್ಲ?
ಪದ್ಯ ೧೨೯	ಗೋಡಿ, ಗೋಡೆ	
ಪದ್ಯ ೧೮೦	ಉರಗಣ್ಣು	ಉರಿಗಣ್ಣು
ಪದ್ಯ ೧೮೦	ರೂಪತಿ	ರೂಪವತಿ?
ಪದ್ಯ ೧೮೦	ವೊಂದರುಗಳುಗೆ	ಒಂದು ಅರೆಗಳಿಗೆ
ಪದ್ಯ ೧೮೧	ವರುಗೀದರಾಚೆ	ಒರಗಿದರೆ, ಮಲಗಿದರೆ ಆಚೆ
ಪದ್ಯ ೧೮೧	ಕದನ	ಯುದ್ಧ?
ಪದ್ಯ ೧೮೧	ತೊಪ್ಪಿಲ	ತೊಪ್ಪಲು
ಪದ್ಯ ೧೮೧	ಮನ್ಯಾಚೆ	ಮನೆಯ ಆಚೆ.

೧೦. ನಲ್ಲ - ನಲ್ಲೆ

ಪದ್ಯ ೧೮೬	ಅಸುಮಾನ	ಅಸಮಾನ?
ಪದ್ಯ ೧೮೬	ಮಸ್ತು	ಮಸೆದು
ಪದ್ಯ ೧೮೭	ವರಗಾರೆ	ಒರಗಿದ್ದಾರೆ
ಪದ್ಯ ೧೮೭	ಬಣ್ಣ	ಬಣ್ಣನೆ
ಪದ್ಯ ೧೮೭	ಯಬಸ್ಯಾಲಿ	ಎಬ್ಬಿಸಲಿ
ಪದ್ಯ ೧೮೭	ಕೊಡೆಯಳ	ಕೊಡಿಯಾಳ, ಒಂದು ಊರು.
ಪದ್ಯ ೧೮೮	ಉಳೂಲ್	ಉರುಳೂ?
ಪದ್ಯ ೧೮೯	ಶಂತೋಶು	ಸಂತೋಷ
ಪದ್ಯ ೧೯೧	ಈಸಾಳುಕ್ಕಿ	ಎಸಳು ಉಕ್ಕಿ ಚೆಲ್ಲಿ
ಪದ್ಯ ೧೯೧	ಪವಾಡ	ತಲೆದೊಡುಗೆ? ಬಟ್ಟೆ
ಪದ್ಯ ೧೯೨	ಬಳ್ಳಿ	ಬೆಳ್ಳಿ
ಪದ್ಯ ೧೯೨	ಕುಟ್ಟಿ ಬಾ	ಕೊಟ್ಟು ಬಾ.
ಪದ್ಯ ೧೯೫	ಬೂಸಣ	ಭೂಷಣ
ಪದ್ಯ ೧೯೭	ಬದ್ರೆ	ಭದ್ರೆ, ಒಳ್ಳೆಯವಳೇ, ಸುಭದ್ರೆ?

ಪದ್ಯ ೧೯೮	ಮೋವ, ಮೋಹ	
ಪದ್ಯ ೧೯೯	ಅಸ್ವಂತ	ಅಶ್ವತ್ಥ, (ನಾರಾಯಣ) ಹೆಸರು
ಪದ್ಯ ೧೯೯	ಲಾಡೀ	ಆಡಿ ಎನ್ನಲು "ಲ" ಪ್ರಾರಂಭದಲ್ಲಿ ಸೇರಿಸಿದೆ
ಪದ್ಯ ೨೦೦	ಕಪ್ಪಾ	ಕಪ್ಪಡ, ಸೀರೆ
ಪದ್ಯ ೨೦೧	ಸೋದಿಸಿ	ಶೋಧಿಸಿ
ಪದ್ಯ ೨೦೨	ವಂದ್ ಪಟ್ಟಿ	ಒಂದು ಸಲ
ಪದ್ಯ ೨೦೪	ನೆರಕು	ನರಳು, ಮೈ ಮುರಿ
ಪದ್ಯ ೨೦೪	ಕುಸುರು	ಕೊಸರು, ತಕರಾರು ಮಾಡು
ಪದ್ಯ ೨೦೪	ಪತ್ಯ	ಪಧ್ಯ
ಪದ್ಯ ೨೦೫	ಗಡ್ಯಹಬ್ಬ	ಗಡಿಹಬ್ಬ, ಮಳೆಗಾಲದ ಪ್ರಾರಂಭದ ಹಬ್ಬ
ಪದ್ಯ ೨೦೫	ಹೊಡ್ಯ	ಹುಡಿಯನ್ನು ಹುಡಿಯಲ್ಲಿ ಹೊರಳಾಡುವನೆಂಬ ಹರಕೆ?
ಪದ್ಯ ೨೦೬	ಕಡುಗಣ್ಣು	ಕಡೆಗಣ್ಣು
ಪದ್ಯ ೨೦೮	ಉಪ್ಪಿದೆ	ಒಪ್ಪಿದೆ
ಪದ್ಯ ೨೦೬	ಯೆಂಜ್ಲ	ಎಂಜಲು
ಪದ್ಯ ೨೦೬	ಗಜಮೂಕ, ಗಜಮುಖ, ಗಣಪತಿ	
ಪದ್ಯ ೨೧೦	ಸೋವು	ಸೋಹು, ತಂತ್ರ
ಪದ್ಯ ೨೧೧	ಜೇರಾಗಿ	ಜೀರಿಗೆ
ಪದ್ಯ ೨೧೨	ಕಂಬಿಡಿಡಿ	ಕಂಬಿ, ಗದ್ದೆಯಕಂಬಿ, ಸೆರಗು ಹಿಡಿದು
ಪದ್ಯ ೨೧೩	ಗಂಡನರ	ಗಂಡನ
ಪದ್ಯ ೨೧೩	ಮನ್ನೆ	ಮನೆಯಲ್ಲಿ
ಪದ್ಯ ೨೧೩	ಕೋಡಿರುವ	ಕೂಡ ಇರುವ.
ಪದ್ಯ ೨೧೪	ನೆಂಪು ನೆನಪು	ನುಣುಪು?
ಪದ್ಯ ೨೧೪	ನೆಲನೆಂಪು	ನೆಲದ
ಪದ್ಯ ೨೧೪	ಹಳ್ಳಿಲ್ಲ	ಹಳ್ಳವಿಲ್ಲ
ಪದ್ಯ ೨೧೫	ಗಾಡಾಗಲೆ	ಬೇಗನೆ ಆಗಲಿ
ಪದ್ಯ ೨೧೬	ಅಂಗೆಲ್ಲವೇನೋ	ಅಂಗಿ ಇಲ್ಲವೇನೋ
ಪದ್ಯ ೨೧೪	ಮಯಿನಗೆ	ಮೈಯಲ್ಲಿ
ಪದ್ಯ ೨೧೯	ಕೆಮಿವಂಟಿ	ಕಿವಿಯ ಒಂಟಿ, ಅಭರಣ
ಪದ್ಯ ೨೨೧	ಶರಮಾಡಿ	ಖರ್ಚುಮಾಡಿ
ಪದ್ಯ ೨೨೩	ಸೂಳಗಾರ್ನ	ಸೂಳೆಗಾರನ, ವೇಶ್ಯೆಯ ಸಹವಾಸ ಮಾಡುವವನ್ನು
ಪದ್ಯ ೨೧೪	ಮಂಡಿ	ಕೂದಲು ಸುಳುದಾರೆ, ಸುಳಿದರೆ
ಪದ್ಯ ೨೧೪	ಮಾ ಮಾದುಗಾರ	ಮಹಾ ಮಾಟಗಾರ
ಪದ್ಯ ೨೧೪	ಸೂಲಗಾರ ಸಂಪೂಗಿ	ಸೂಳೆಸಂಪಿಗೆಯೆಂಬ ಹೂ
ಪದ್ಯ ೨೨೪	ಪದಾರ್ತ	ಮೇಲೋಗರ

ಪದ್ಯ ೧೧೪	ವಳಗದೆ	ಒಳಗಿದ್ದಾಳೆ
ಪದ್ಯ ೧೧೪	ವಾರನ ನಾರ್ಯವ್ರಾ	ಓರಿಗೆಯ ನಾರಿಯರ
ಪದ್ಯ ೧೧೫	ಇಸಲಾತಿ	ಸ್ವಾತಿ? ಸಕಲಾತಿ, ಒಂದು ಕೆರೆ
ಪದ್ಯ ೧೧೬	ಹೂಡು	ಉಳು ವಾರ್ಲಾ, ನೆಗಿಲಿನ ಎತ್ತುಗಳ ಜತೆ
ಪದ್ಯ ೧೧೭	ಲೀಸೂನೆಗಿಲ	ನೆಗಿಲು
ಪದ್ಯ ೧೧೭	ಲಾರಣ	ಅರಣ್ಯ
ಪದ್ಯ ೧೧೮	ತಟ್ಟಿ	ತೆಂಗಿನ ಮಡಲುಗರಿಗಳ (ಗುಡಿಸಿಲಿನ) ಗೋಡೆ
ಪದ್ಯ ೧೧೯	ಹುರ್ಯಾ	ಹುರಿಹಗ್ಗದ
ಪದ್ಯ ೧೨೦	ಪಾಗರ	ಪಾಗಾರ
ಪದ್ಯ ೧೨೪	ವೈರತ	ವೈರತ್ಯ, ಹಗೆತನ

ಅರ್ಥಕೋಶ 11-20

೧೧. ಅತ್ತೆ- ಸೊಸೆ

ಪದ್ಯ ೧೨೫	ತೆನಮೊಸರು	ಕೆನೆ ಮೊಸರು
ಪದ್ಯ ೧೨೬	ಸೊಸುದಿರ ಲಾಳಿಸು	ಸೊಸೆಯಮದಿರನ್ನಳಿಸು, ಆಳು
ಪದ್ಯ ೧೨೬	ಸಿರಿಗಂದಾಲಳಿಯದೆ	ಇಟ್ಟ ಶ್ರೀಗಂಧ ಹಾಳಾಗದಂತೆ
ಪದ್ಯ ೧೨೭	ಬೆಟ್ಟು	ಬೆರಳು
ಪದ್ಯ ೧೨೬	ಬಯ್ಯಂಬೆ	ಪಾಪ ಬಯಲಾಗಲಿ, ನಾಶವಾಗಲಿ ಎಂಬೆನು
ಪದ್ಯ ೧೨೮	ಸಪ್ ಹೊತ್ತೆ	ಸೊಪ್ಪನ್ನು, ಹೊತ್ತೆನು
ಪದ್ಯ ೧೨೮	ಸದಿ	ಒಣತರಗೆಲೆ, ಕಸ
ಪದ್ಯ ೧೨೮	ತಲಿ	ತಲೆ
ಪದ್ಯ ೧೨೮	ಚೆಚ್ಚಿದ	ಟೊಂಕದ ಮೇಲೆ ಎತ್ತಿದ
ಪದ್ಯ ೧೨೮	ಕೊಟ ಕೊಟೀ	ಕರಕರೆ
ಪದ್ಯ ೧೪೦	ಕುಂಟಾಣಾಗಿರುತಿ	ಕುಂಟಲಗಿತ್ತಿ
ಪದ್ಯ ೧೪೦	ಸಮಬಾಗ	ಸಮಭಾಗ
ಪದ್ಯ ೧೪೦	ಹರಕೊಡಿ	ಹರಿದು ಕೊಡಿ
ಪದ್ಯ ೧೪೦	ಯೆರಗು	ಇರಿವೆ
ಪದ್ಯ ೧೪೦	ಪೌಜ	ಪೌಜನ್ನು, ಸೈನ್ಯವನ್ನು
ಪದ್ಯ ೧೪೦	ಸರುದರ ಮುತ್ತಂದಿ	ಸರದಾರ (ಶ್ರೇಷ್ಠ) ಮುತ್ತೆಂದು
ಪದ್ಯ ೧೪೨	ಮಗು	ಮಗ
ಪದ್ಯ ೧೪೪	ಹಳೊಯರು	ಹಳೆಯವರು
ಪದ್ಯ ೧೪೬	ಸಂಗಾಟ	ಸಂಕಟ

ಪದ್ಯ ೧೪೬	ಬಳೂಕಿ	ಬಳಲಿಕೆ
ಪದ್ಯ ೧೪೭	ಬಾಗವಂತಾ	ಬಾಗುವಂಥ

೧೧. ಅಳಿಯ

ಪದ್ಯ ೧೫೩	ಸಾವಂತಿ ಸಾಕಡಬು	ನೇವಂತಿ ಹೂವಿನಂತಹ ಪರಿಮಳದ ಕಡಬು
ಪದ್ಯ ೧೫೩	ನೈಚುಕಿ	ನಾಚಿಕೆ
ಪದ್ಯ ೧೫೩	ನೆಗು	ನಗೆ
ಪದ್ಯ ೧೫೩	ಬಾಳೇ	ಬಹಳ.
ಪದ್ಯ ೧೫೪	ಕೀಳಾನಾದ್ಯಮೈ	ಕಿರಿಯ ಎಮ್ಮೆ.
ಪದ್ಯ ೧೫೬	ಹರಿಯಾಳ	ಹರಿವಾಣ
ಪದ್ಯ ೧೫೭	ಲಾದಲು	ಆದ, ಮಾಡಿದ, ಬೋನಂಗಿ ಅಡಿಗೇ, ಅನ್ನ

೧೨. ಭಾವ

ಪದ್ಯ ೧೫೯	ಕಂಡ್ರಾ ಕೋಣಲ್ಲಿ	ಕಂಟರಕೋಣ ಎಂಬ ಅಡವಿಯ ಊರಲ್ಲಿ
ಪದ್ಯ ೧೫೯	ಕೊಕ್ಕಿ	ಕೊಕ್ಕೆ
ಪದ್ಯ ೧೫೯	ಕತ್ತಿಯನ್ನು ತೂಗಹಾಕಲು ಮಾಡಿದ ಅಂಡುಗೊಕ್ಕೆ	ಹುರಿ ಬಳ್ಳಿಯಲ್ಲಿ ಕಟ್ಟಿ ಸೊಂಟಕ್ಕೆ ಕತ್ತುವ.
ಪದ್ಯ ೧೬೦	ಬೊಗ್ರಿಗಡ್ಡ	ಬುಗುರಿಯಂಥ ತುದಿಗೆ ಚೂಪಾದ ಗಡ್ಡವುಳ್ಳ ಭಾವ. ಚುಳುಕಾದ ಗಡ್ಡವುಳ್ಳವ.
ಪದ್ಯ ೧೬೧	ಮುರಗಿ	ಮುರಿಗೆ
ಪದ್ಯ ೧೬೩	ಬಾಣದ ಮೈರ್ಣ	ಬಾಣದ ವೇಗ

೧೩. ಮೈದುನಿ

ಪದ್ಯ ೧೬೫	ಹಾಸ್ರಗಲ್ಲು	ಹಾಸರೆಗಲ್ಲು. ಶಳ್ಳ, ಸೆಳೆದ, ಒಗದ
----------	------------	------------------------------

೧೪. ಬಸುರಿ

ಪದ್ಯ ೧೭೦	ಚಣ್ಣ	ಸಣ್ಣ. ನೆಡು, ನಡ
ಪದ್ಯ ೧೭೧	ಹೋನಾರೇ	ಹೋಗಲಾರೆ, ತೊಪ್ಪನ್ನ, ತಪ್ಪಅನ್ನ
ಪದ್ಯ ೧೭೧	ಗೆಯನಾರೆ	ಗೆಯ್ಯಲಾರೆ

೧೫. ಬಾಲಯ್ಯ

ಪದ್ಯ ೧೭೨	ದರಮಸಾಲಿ	ಧರ್ಮಶಾಲೆ
----------	---------	----------

ಪದ್ಯ ೧೭೩	ಮಡ್ಡಳ	ಮಡಿವಾಳ
ಪದ್ಯ ೧೭೩	ಮಡುಕೊಳೂ	ಮಡಿಮಾಡಿಕೊ
ಪದ್ಯ ೧೭೪	ಅಗುರತೆ	ದೂರದಿಮದ ಜೋರು ಬಮದಿದ್ದರಿಂದ ಅಗಿವುದು.
ಪದ್ಯ ೧೭೫	ಕಡುದ	ಕಡೆದ
ಪದ್ಯ ೧೭೫	ಕಡುಲೆದ್ದಿ	ಕಡಲು ಏರಿ
ಪದ್ಯ ೧೭೫	ದೆನಿ	ದನಿ
ಪದ್ಯ ೧೭೬	ದಂಡೂಗಿ	ತೆಂಗಿನ ಮರದ ಬೊಡ್ಡೆಯ ಬಾವಿಯ ದಂಡಿಗೆ ನಿಂತು ನೀರನ್ನೆತ್ತಲು ಅಡ್ಡಹಾಕಿದ ತೆಂಗಿನ ಮರದ ಭಾಗ.
ಪದ್ಯ ೧೭೯	ತೊಡಿ	ತುಟಿ
ಪದ್ಯ ೧೭೯	ಬದ್ಡಿ ಕೊವ್ವಾ	ಬದನೆಕೊಯ್ಯುವ
ಪದ್ಯ ೧೭೯	ಅಲದ್ದೂಂಗ	ಅರಳಿದ ಹೂವನ್ನು
ಪದ್ಯ ೧೮೦	ಜೇರುಗಿ ಮಾಯಿನ ಮರ	ಜೀರಿಗೆ ವಾಸನೆಯಿರುವ ಮಾವಿನ ಮಿಡಿಗಳನ್ನು ಬೆಳೆವ ಮರ.

೧೭. ಬೀದಿಯ ಕಾಮಣ್ಣ

ಪದ್ಯ ೧೮೧	ಹಸರಿಟ್ಟ	ಬಳೆಗಳ ಕಟ್ಟುಗಳನ್ನು ಹರಡಿಟ್ಟನು
ಪದ್ಯ ೧೮೫	ಹುಣೂಕಾಗಿ	ಗುಣಕ್ಕಾಗಿ
ಪದ್ಯ ೧೮೮	ಕಡುಗ	ಕಡಗ
ಪದ್ಯ ೧೮೮	ದರುವಳಿ	ಧವೇಳಿ, ಬಯ್ಯಳ ಶಬ್ದ
ಪದ್ಯ ೧೮೮	ಲಂಗೂಡಿ	ಲ+ ಅಂಗಡಿ
ಪದ್ಯ ೧೮೯	ಬತ್ತಾದೆ	ಬರುತ್ತದೆ
ಪದ್ಯ ೧೯೧	ಮೆಣುಸಿ	ಸಿದ್ಧಾಪುರ ತಾಲೂಕಿನ ಒಂದು ಊರು.
ಪದ್ಯ ೧೯೩	ಸುಡುಮೂರೀ	ಸಿಟ್ಟಾಗಿದ್ದವ? ಮೋರಿಹಳ್ಳು, ಕಾಲವೆಯ ಕಲ್ಲುಹರಳು
ಪದ್ಯ ೧೯೪	ಅಂಗಿಲ್ಲವೇನೋ	ಅಂಗಿಯಿಲ್ಲವೇನೋ
ಪದ್ಯ ೧೯೫	ನಿತ್ತಾ	ನಿಂತನು, ಕಸಬಗರಿ, ಕಸಬರಿಗೆ
ಪದ್ಯ ೧೯೮	ತಗಟೆ	ತಕ್ಕಡಿ

೧೮. ಹಾದರಗಿತ್ತಿ

ಪದ್ಯ ೧೯೯	ಹೇರುಗಿ	ಧರಿಸುವದು
ಪದ್ಯ ೧೯೯	ಶರಿಮಾತು	ಎದುರುತ್ತರ ಕೊಡುವ ಮಾತು
ಪದ್ಯ ೨೦೧	ಹಗಳ	ಹವಳ
ಪದ್ಯ ೨೦೨	ಅರುದಾ	ಅರ್ಧ, ನಡುವೆ ಘಟ್ಟದಲ್ಲಿ
ಪದ್ಯ ೨೦೩	ಗಂಡಿ	ಕಿಡಿಕಿಯ ರಂಧ್ರ
ಪದ್ಯ ೨೦೪	ಕೊಂಡಿ	ಕುಂಡೆ, ತಿಗ, ಮುಕುಳಿ.

ಪದ್ಯ ೨೦೫	ಸಪ್ಪ	ಸೊಪ್ಪನ್ನು
ಪದ್ಯ ೨೦೫	ನೆರದುಟ್ಟಿ	ನೆರಿಸಿ ಉಟ್ಟು
ಪದ್ಯ ೨೦೫	ಮಿಳಿ	ಜೋಕಾಲಿ ಮಿಣಿ
ಪದ್ಯ ೨೦೬	ಮೊಟ್ಟೆ	ಮೊಟ್ಟೆ
ಪದ್ಯ ೨೦೮	ದಾತ್ರೈ	ರಾತ್ರಿ
ಪದ್ಯ ೨೦೯	ಸಾಸಯ್ಯಗಾರ	ಸಾಹಸಗಾರ, ಸಬಿಗಾರ, ಸಭೆಗಾರ
ಪದ್ಯ ೨೧೦	ಕಡತಿಂಗಳ	ಹಿಂದಿಂಗಳ
ಪದ್ಯ ೨೧೧	ತಾಟುಗ್ಗಿ	ತಾಟಗಿತ್ತಿ, ತಾಟಕಿ.
ಪದ್ಯ ೨೧೨	ಕೈಕಿ	ಕೈಕೇಯಿ
ಪದ್ಯ ೨೧೩	ತೊಟ್ಟಿಲ್ಲದೆ	ಹೂವಿನ ತೊಟ್ಟು ಇಲ್ಲದೆ
ಪದ್ಯ ೨೧೪	ಬಳುಗೂಡು	ನಾರಿಸುವಳು
ಪದ್ಯ ೨೧೬	ಜವನಾರಿ	ಒಯ್ಯಾರಿ
ಪದ್ಯ ೨೧೮	ನಜ	ಲಜ್ಜೆ
ಪದ್ಯ ೨೨೦	ಚಿಳ್ಳೊಳಗಿರವಾ	ಕಬ್ಬನ ಎಲೆಗಳ ಮರೆಯಲ್ಲಿರುವ
ಪದ್ಯ ೨೨೧	ಕಲಿ	ಕಲಿ, ಜಗಳತರುವವಳು
ಪದ್ಯ ೨೨೨	ನಜಭಂಡು	ಲಜ್ಜೆಯಿಲ್ಲದ ಭಂಡಳು.

೧೯. ರಂಭೆ

ಪದ್ಯ ೨೨೩	ಅರಗು	ಅರೆವ ಕಲ್ಲು
ಪದ್ಯ ೨೨೪	ಬುಡುತಾಗೆ	ಬುಡದಲ್ಲಿ, ಬುಡದ ಹತ್ತರ
ಪದ್ಯ ೨೨೬	ಜಾತಿಕ್ಕ	ಜಾತಕಗಳ
ಪದ್ಯ ೨೨೬	ಗರುಡನ	ಸಾದಿಕ, ಮುಡಿಯಾಳದ ಹಿಂಡಿನಲ್ಲಿ ಗರುಡನ ಹಾಗೆ ಹಾರಿ ಹೋಗಿ, ಕರ್ಯಸಾಧಿಸುವ ಯುಕ್ತಿ ಮಾಡುವದು.
ಪದ್ಯ ೨೨೮	ಬಗ್ತಲಿ	ಬೈತಲೆ
ಪದ್ಯ ೨೩೦	ಚದುರ್ಯಾರ	ಚದುರೆಯರು
ಪದ್ಯ ೨೩೦	ಬಣ್ಣ	(ಬಿದಿರೆಲೆಗಳ ಹಸಿರು) ಬಣ್ಣದ ನೀರೆ.

೨೦. ಸೊಸೆಯರು

ಪದ್ಯ ೨೩೩	ವಾದೀದರು	ವಾದ್ಯದವರು
ಪದ್ಯ ೨೩೬	ಸೊದುದುಕ್ಕಾ	ಸುಖ ದುಃಖ
ಪದ್ಯ ೨೩೯	ಸಂಜೀಕಾಲಿಗೆ	ಸಂಧ್ಯಾಕಾಲದಲ್ಲಿ
ಪದ್ಯ ೨೪೦	ಸಮ್ಮಿ	ಸಮೆ (ದೀಪ)

ಅರ್ಥಕೋಶ 21-30

೨೧. ದೇವರು

ಪದ್ಯ ೨೪೩	ವಾಲಂಗ	ವಾಲಗ, ವಾದ್ಯ
ಪದ್ಯ ೨೪೬	ಬೆಲ್ಲಪತ್ತುರಿ	ಬಿಲ್ಲಪತ್ರ, ಹೊನು, ವನ
ಪದ್ಯ ೨೫೦	ಮಾರನಿಯೇ	ಮಾರಿದವನು
ಪದ್ಯ ೨೫೨	ಪಡಿ	ಉಟದ ಪಡಿಯಕ್ಕೆ
ಪದ್ಯ ೨೫೩	ಜಲ್ಲಿಸು	ಸಲಹು?

೨೨. ಪಾಂಡವರು

ಪದ್ಯ ೨೫೪	ಚಾರಿಕಲ	ತಾರೆಗಳು
----------	--------	---------

೨೩. ಅರಸು

ಪದ್ಯ ೨೬೦	ಚಿಪ್ಪಿಕುಳಿ	ಸುಣ್ಣದ ಸಿಂಪಿರುವ ಹಳ್ಳದ ಕುಣಿ
ಪದ್ಯ ೨೬೦	ಗಾವಿಲ	ಗಾವುದ

೨೪. ಒಕ್ಕಲಿಗರ ಎತ್ತು

ಪದ್ಯ ೨೭೧	ಸೂಲಿ	ಸೂರ್ಯ, ಜನ್ನಿ, ಮಕ್ಕಳು
ಪದ್ಯ ೨೭೧	ಎರಡು ಎತ್ತುಗಳು ಸೂರ್ಯ ಮತ್ತು ಸುಕ್ರ	ಶುಕ್ರ
ಪದ್ಯ ೨೭೧	ಕೆಲುದಾವೆ, ಗುಟುರು ಹಾಕಿದವು	ಹೊಲು ಹೊಲ

೨೫. ಸರ್ವಜ್ಞ

ಪದ್ಯ ೨೭೨	ಶಿವ ತನ್ನ ಕಂದಾ ಹೋಲೆಂದ	ತನಗೆ ಮಗನಾಗಲಿ ತನಗೆ ಸೇರಲಿ ಎಂದ?
ಪದ್ಯ ೨೭೨	ಹೋಲೆಂದ	ಹೋಗಲಿ ಎಂದ

೨೬. ಹಾರೈಕೆ

ಪದ್ಯ ೩೮೫	ಪೀಟ	ಪೀಠ ಹತ್ತಾಗಿ
ಪದ್ಯ ೩೮೬	ಹತ್ತಾಗಿ	ಹಚ್ಚಿಗೇ? ಬಿದಿರಿನ ಹಚ್ಚಿಗೇ?
ಪದ್ಯ ೩೮೭	ಹರಗೊಳಗೆ	ಹರಿಗೋಲುಗಳಿಗೆ?
ಪದ್ಯ ೩೮೮	ಸೊಬುನಲ್ಲ	ಶುಭವಲ್ಲ, ಒಳ್ಳೆಯದಲ್ಲ, ಆನಂದವಲ್ಲ
ಪದ್ಯ ೩೮೯	ನಿಚ್ಚಾ	ನಿತ್ಯ
ಪದ್ಯ ೩೯೦	ಸಾದಿಕ	ತಂತ್ರ

೨೯. ಹಾಸ್ಯ

ಪದ್ಯ ೩೯೧	ಶಾಮುಗೆ	ಶಾವಿಗೆ, ಶಕಗಡಬು, ಸೆಕೆ (ಉಗಿ)ಯಲ್ಲಿ ಬೇಯಿಸಿದ ಕಡಬು; ಹೊರಗಡಬು, ಹೊರಣಗಡಬು
ಪದ್ಯ ೩೯೨	ಹಾಳಿಕೊಟ್ಟಿ ಮೊಕದವ್ವೇ	ಅಡಕೆಯ ಹಾಳೆಯಿಮದ ಮಾಡಿದ ಕೊಟ್ಟಿಯ ಮೊಗದವನೇ, ಎಲೆಯನ್ನು (ಕೊನೆ ಹಾಳೆಯನ್ನು) ಸುತ್ತಲು ಮಡಚಿ ಮಾಡುವದು ಕೊಟ್ಟಿ.
ಪದ್ಯ ೩೯೩	ಕೈಸವನಾ	ಕೆಲಸ ಮುಗಿದು ಅನುಕೂಲವಾಗದು
ಪದ್ಯ ೩೯೪	ಅಂಬೀರ	ಅಂಬಿಗರ, ಆಶಿ, ಮೇಲೋಗರ
ಪದ್ಯ ೩೯೫	ಬೀಸು, ಬಲೆಬೀಸು	
ಪದ್ಯ ೩೯೬	ಹೊಗ್ಯ	ಹೊಗೆಯನ್ನು

ಪದ್ಯ ೩೦. ಸಂಕೀರ್ಣ

ಪದ್ಯ ೩೯೭	ರಂಬಿರು	ರಂಭೆಯರು
ಪದ್ಯ ೪೦೦	ಸಗತಿ	ಶಕ್ತಿ
ಪದ್ಯ ೪೦೧	ಸಿಂಗಾರ	ಅಡಕೆಯ ಕೊನೆ ಹೂ
ಪದ್ಯ ೪೦೨	ಯರವಿನ	ತನ್ನದಲ್ಲದೆ ಎರವಲು ತಂದ

ಪದ್ಯ ೪೦೬	ವಡಿದೀರ	ಒಡೆಯರ, ಸಾವ್‌ಕಾಸೇ, ಸಾವಕಾಶ
ಪದ್ಯ ೪೦೭	ಜೀಕಿಗೆ	ಶಬ್ದ ಮಾಡುವ ಕಾಲುಮೆಟ್ಟಿಗೆ, ಜೋಡಿಗೆ
ಪದ್ಯ ೪೦೮	ಕಡುನೆಳ್ಳಿಮರ	ಅಶ್ವತ್ಥಮರ
ಪದ್ಯ ೪೦೯	ದೇವಿಯಮರ	
ಪದ್ಯ ೪೧೦	ಅಕ್‌ಬೆಳ್ಳಿದು	ಅಕ್ಕಿ (ಬತ್ತ) ಬೆಳೆವುದು
ಪದ್ಯ ೪೧೧	ಮೊಳುನೀಟಾ	ಮೊಳದಷ್ಟು ನೀಟು, ಉದ್ದ
ಪದ್ಯ ೪೧೨	ಯಾವಾರ	ವ್ಯಾಪಾರ, ವ್ಯವಹಾರ
ಪದ್ಯ ೪೧೩	ಅಳವಿ	ನದೀಮುಖ
ಪದ್ಯ ೪೧೪	ಕೊಕ್ಕ	ಕೊಕ್ಕರೆ, ಜಿಗ್ಗಾ, ಜಿಗ್ಗನ್ನ, ಜಿಗು ಟೊಂಗೆಯನ್ನು
ಪದ್ಯ ೪೧೫	ಒಣಗಿದ ದೇಟು	ಕೊಚ್ಚು ಎಂದೂ ಎನ್ನುತ್ತಾರೆ
ಪದ್ಯ ೪೧೬	ಕನ್ನಡ ಕಮ್ಮ?	ಕಮನೂ ಜಬ್ಬು, ಚಿಕ್ಕ ಮೀನ
ಪದ್ಯ ೪೧೭	ಹಾಲಂತಾ	ಹಾಲಿನಂತೆ ಬೆಳ್ಳಗಾದ
ಪದ್ಯ ೪೧೮	ಗೋರಂಬೂ	ಬುಸ್ ಎಂದು ಶಬ್ದಮಾಡುವ
ಪದ್ಯ ೪೧೯	ವಡ್ಯಣದ	ಒಡ್ಯಾಣದ
ಪದ್ಯ ೪೨೦	ಮುಂಡಗಿ	ಕೇದಿಗೆಯ ಗಿಡ
ಪದ್ಯ ೪೨೧	ಚಪ್ಪು	ಎಲೆ, ಮುಳ್ಳಿರುವ ಎಲೆ
ಪದ್ಯ ೪೨೨	ಅಲಿಯಾಲಿ	ಅರಳಲಿ
ಪದ್ಯ ೪೨೩	ಕಣ್ಣು ಗಂಗಳ	ಕಣ್ಣು ಗೊಂಬೆ
ಪದ್ಯ ೪೨೪	ಪಟಗಾರ	ಗಜನಿಯ ಅಧಿಕಾರ ಹೊಂದಿರುವವ
ಪದ್ಯ ೪೨೫	ಮುಳ್ಳಿಗಜ್ಜಿ	ಮುಳ್ಳುಗಿಡ ಬೆಳೆವ ಗಜನಿ
ಪದ್ಯ ೪೨೬	ಹುಟ್‌ಬಣ್ಣ	ಹುಟ್ಟಿದಾಗ ಇರುವಂಥ ನಿಜ ಬಣ್ಣ
ಪದ್ಯ ೪೨೭	ಕಟ್ ಬಣ್ಣ	ವೇಷಕಟ್ಟಿದಾಗ ಹಾಕುವ ಬಣ್ಣ

ಪದ್ಯ ೪೨೩	ನುಗ್ಗೀಕಾಲು	ನುಗ್ಗಿಯಕಾಯಿಯಂತೆ ಸಪುರವಾದ ಕಾಲುಳ್ಳವ?
ಪದ್ಯ ೪೨೪	ಲಾ	ಆ ತೇರು ಈ ತೇರು ಸೋದಿ, ಸ್ವಾದಿ ನೂತನುದಾ, ಹೊಸ
ಪದ್ಯ ೪೨೫	ಗೋಳ್ಯ	ದೊಡ್ಡ ಶಬ್ಧ, ಕೊರಳೂಬಿ, ಕೊಳಲೂದಿ
ಪದ್ಯ ೪೨೬	ಆಯ	ಯುಕ್ತಿ, ಕುಕ್ಕಡ, ಬಾಳೆಯ ಕೊನೆಯ ಹೂ
ಪದ್ಯ ೪೨೭	ಯಸವದು	ಹಬ್ಬಿ ಶೋಭಿಸುತ್ತದೆ
ಪದ್ಯ ೪೨೮	ಬಯಿಬಂಗಾ	ಭಯ ಭಂಗ. (ಅಪಮಾನ)
ಪದ್ಯ ೪೨೯	ಬಾದಿಕ	ಬಾಧೆ
ಪದ್ಯ ೪೩೦	ಪಂಡ್ತೋಳ	ಪಂಡಿತರ
ಪದ್ಯ ೪೩೧	ಸಕಣ	ಶಕುನ
ಪದ್ಯ ೪೩೨	ಲಾಗಿರ್	ಆಗೇರ, ಹರಿಜನರು, ಒಂದು ವರ್ಗದವರು.

ಒಪ್ಪೋಲೆ

೧.ಪ್ರಸ್ತಾವನೆ

ಪುಟ	ಸಾಲು	ತಪ್ಪು	ಒಪ್ಪು
ii	೨೫	ದೊಡ್ಡದಾದ	ದೊಡ್ಡವಾದ
v	೧೫	ಬಂದಿ	ಬಾದಿ
vi	೧	ಇಲ್ಲದೆ	ಮಡದಿ ಇಲ್ಲದೆ
viii	೧೧	ಗೋಟಕ	ಗೋಟಕಲ
ix	೧೩	ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲ	(ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ನೋವಿಲ್ಲ)
x	೫	ತನ	ತನ್ನ
xv	೬	ಜಿಗ್ರಲಿಕೆಲ್ಲ	ಜಿಗ್ರಲಿಕೆಲ್ಲ
xv	೮	ಚಿಗಿದರೆ,	ಚಿಗುರಿದರೆ,
xvi	೧೦	ಅದರಿಂದಾಗ	ಅದರಿಂದಾಗಿ
xvi	೨೨	ದೃಷ್ಟಾಲಂಕಾರ	ದೃಷ್ಟಾಂತಾಲಂಕಾರ

೧. ಒನಕೆವಾಡುಗಳು

(ಪ್ರಾರಂಭದ ನಾಲ್ಕು ಪದ್ಯದ ಭಾಗಗಳಲ್ಲಿ ಪದ್ಯಸಂಖ್ಯೆಯನ್ನು ಕೊಟ್ಟಿಲ್ಲ ಪುಟ ಅಂದಾಜಿಗೆ ಸೇರಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕಾಗಿ ವಿನಂತಿ.)

ಪುಟ	ಸಾಲು	ತಪ್ಪು	ಒಪ್ಪು
೧	೨೫	ತೊಳಸೂ	ತೊಳಸೂssವsss
೨	೨	ಪಾಂಡವರೊs	ಪಾಂಡವರೊs
೩	೬	ನಿನ್ನೊಡುತೀ	ನಿನ್ನೊಡುತೀ ಸಂಕರ ತಂದೇ
೩	೧೮	ನಿನಗಿssಗ್ನೇ	ನಿನಗೀಗೇss
೪	೧	ಕುಟ್ಟನೆ	ಕುಟ್ಟನೆ
೪	೧೫	ಕಲ್ಲೇsss,	ಕಲ್ಲೇsss
೭	೭	ಹೊದರೇ	ಹೋದರೇsss
೮	೪	ನೆಟ್ಟೇss	ನೆಟ್ಟಾss
೮	೧೭	ನನ್ನಮ್ಮsss	ನನ್ನಮ್ಮsss
೮	೨೩	ಬೆಲಿಯೆಳೂss	ಬೆಲಿಯೇಳೂss
೧೦	೫	ಕಾಯಿ ಕಡುಬಾs	ಕಾಲು ಕಡುಬಾs
೧೦	೧೦	ಕಾಲು ಬಾದೀಂಗಿಲ	ಕಾಲು ಬಾದುಂಗಿಲ
೧೧	೨೧	ಸಿನ್	ನಿನ್
೧೨	೧೬	ನಿಲ್ಲೋ	ನಿಲ್ಲೋ
೧೫	೧೯	ಬಡವನೇ ?	ಬಡವನೇ ?
೨೪	೧೪	ಕೊನಿಯಾಂಗಾ	ಕೊನಿಯಾಂಗಾ
೨೫	೧೨	ಮೇಸಿಟಕಂಡೀ	ಮೇನಿಟಕಂಡೀ
೨೬	೧೮	ಸಾವಾಡಾಲೆಲ್ಲಾ	ಪಾವಾಡಾಲೆಲ್ಲಾ
೨೯	೨೪	ಬೇಡಳ್ಳೇ	ಬೇಡಳ್ಳೇ
೩೦	೨೧	ಮಡುದಿಗೀs	ಮಡುದಿಗೀsss
೩೩	೧೬	ಕೊಟುಕಟ	ಕೊಟುಕಟೆ
೩೭	೩	ಗರಬೂಣೇ	ಗರಬೂಣೆ
೪೦	೨೨	ಇರನಕ್	ಇರವಕ್
೪೯	೨೨	ಕೂ ಕುಮ್ಮಾsss	ಕನ್ನೂಡೀsss
೫೨	೧೮	ಕನ್ನೂಡಿಸಡಿsss	ಕನ್ನೂಡೀsss
೫೫	೯	ಯಜ್ಞಗೀ	ಮಜ್ಞಗೀ
೫೭	೧೦	ಮನಿದೀಮಾತೀ	ಮನಿದೀವೂತೀ.